

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Porovnání sociálního zabezpečení v ČR a USA

**Comparison of social security in the
Czech Republic and the USA**

Veronika Slámová

Plzeň 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Sociální zabezpečení v ČR a USA“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 07.04.2024

v. r. *Veronika Slámová*

Zásady pro vypracování práce

1. Proveďte literární rešerši v oblasti sociálního zabezpečení v ČR a USA.
2. Pomocí konkrétních příkladů analyzujte důchodové a zdravotní pojištění vybraných zemí.
3. Na základě provedené analýzy proveďte komparaci obou systémů.
4. Identifikujte významné odlišnosti těchto systémů.
5. Zhodnoťte výsledky provedeného šetření.

Studijní program

Ekonomika a management: Podniková ekonomika a management

Poděkování

Nejprve bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce Ing. Marii Černé Ph. D. za její odbornou pomoc, cenné rady, připomínky a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala. Rovněž za trpělivost, kterou se mnou měla a v poslední řadě za její čas, který se mnou trávila ať osobně či na dálku. Dále bych chtěla poděkovat celé mé rodině a mým kamarádům, kteří mě po celou dobu studia plně podporovali a věřili ve mě.

Obsah

1	Úvod	7
2	Úvod do sociálního zabezpečení	9
2.1	Vývoj na území ČR	9
2.2	Vývoj na území USA	11
3	Sociální zabezpečení v České republice	13
3.1	Sociální zabezpečení.....	13
3.2	Důchodové pojištění	15
3.2	Nemocenské pojištění.....	20
3.3	Státní politika zaměstnanosti	23
3.5	Dávky sociální podpory	24
3.6	Zdravotní pojištění v České republice	25
4	Systém sociálního zabezpečení v USA - Social security of the USA	28
4.1	Starobní důchody - Benefit of retirement	29
4.1.1	Souběh starobního důchodu a zaměstnání	30
4.2	Invalidní důchody - Disability benefits	32
4.3	Pozůstalostní důchody	37
4.3.1	Vdovský/vdovecký - Survivors benefits	37
4.3.2	Sirotčí důchod - Benefits for children	39
4.4	Family Medical Leave Act	40
4.5	Zdravotní pojištění v USA.....	40
4.5.1	Veřejná zdravotní péče	41
4.5.2	Soukromé zdravotní pojištění	43
5	Praktická část	44
5.1	Porovnání teoretických východisek obou států	44

5.2	Modelové příklady.....	45
5.2.1	Sociální a zdravotní pojištění	45
5.2.2	Důchody	48
	Starobní důchod v České republice	48
	Starobní důchod ve Spojených Státech Amerických	53
	Invalidní důchod v České republice	57
	Invalidní důchod v USA.....	59
	Srovnání výše pobíraného invalidního důchodu v ČR a USA.....	60
	Vdovský důchod v České republice	61
	Vdovský důchod v USA.....	62
	Srovnání výše pobíraného vdovského důchodu v ČR a USA	63
	Sirotčí důchod v ČR	64
	Sirotčí důchod v USA	64
	Srovnání výše pobíraného sirotčího důchodu v ČR a USA	65
	Nemocenská dávka v ČR	65
	Souběh důchodů a pracovní výplaty v USA	67
6	Závěr	69
	Seznam použitých zdrojů	70
	Seznam tabulek	74
	Seznam grafů	76
	Seznam příloh	
	Chyba! Záložka není definována.	

1 Úvod

Sociální zabezpečení je klíčovým prvkem dnešní společnosti, který z velké části ovlivňuje životy jednotlivců a tvoří strukturu sociálního systému. Jeho význam není pouze v souvislosti individuálního bohatství, ale také ve společenském rozvoji a udržitelnosti.

V dnešní době se společnost potýká s různorodými výzvami a změnami, a proto je nezbytné zkoumat a porozumět procesům sociálního zabezpečení s cílem optimalizovat a přizpůsobit je potřebám současné doby.

Tato diplomová práce se zaměřuje na sociální zabezpečení, konkrétně sociální a zdravotní pojištění, v České republice a ve Spojených státech amerických. Bude zkoumáno, jaký je aktuální vývoj a jak fungují systémy v obou zemích.

V průběhu této práce budou rozebírány klíčové aspekty sociálního zabezpečení, včetně jeho historického vývoje.

Smyslem této práce je nejen popsat teoretická východiska obou systémů a jejich srovnání, ale také rozpracovat modelové příklady, kterými jsou výpočty sociálního a zdravotního pojištění z pohledu zaměstnanců, zaměstnavatelů a OSVČ. Porovnání mezi oběma zeměmi je hlavní prvek práce, který poukazuje na rozdíly v přístupu k sociálnímu zabezpečení, výši a dostupnosti dávek, a také v systémech financování těchto dávek. Toto porovnání může sloužit jako základ pro další diskusi o možných reformách v obou zemích, a to jak na univerzitní úrovni, tak v rámci veřejných debat.

Cíl a metodika

Cílem diplomové práce je porovnat na základě rešerše relevantních zdrojů teoretická východiska pro nastavení systémů sociálního zabezpečení v České republice a Spojených státech amerických a následně provést porovnání za pomoci modelových příkladů.

Teoretická východiska budou stanovena na základě studia odborné literatury, která je zaměřena na problematiku základních definic tématu.

Pro psaní teoretické části bude použita metoda dedukce, u které bude vycházeno z obecných závěrů k méně obecným.

Součástí teoretické části bude představení systému sociálního a zdravotního pojištění v ČR a USA, konkrétně historie a aktuální situace daných zemí.

V praktické části bude na základě analýzy teoretických východisek provedeno porovnání obou systémů. Komparace obou systémů bude následně provedena také pomocí sestavení konkrétních modelových příkladů.

Pro psaní diplomové práce budou použity odborné tuzemské a zahraniční literární zdroje, internetové zdroje a informace z legislativy platné k 31. 12. 2023.

2 Úvod do sociálního zabezpečení

2.1 Vývoj na území ČR

V prvobytně pospolné společnosti se o starší či nemocné starala rodina, ať už z užší strany tak i ze širší, čímž jsou myšleni například bratřenci a sestřenice.

Prvním společenským opatřením té doby bylo rozdělování chleba na příkaz římského císaře.

V roce 1661 byl schválen patent, který umožňoval rodinám žebrať o práci. O takové rodiny se starala církev, tak jako o nemocné a staré lidi. O několik let později tuto odpovědnost převzalo vedení města (Koldinská & Tröster, 2018).

O 200 let později, v roce 1868 byl vydán domovský zákon, kdy obce měly povinnosti poskytnout ubytování a stravu chudým, kteří daným obcím patřili (Koldinská & Tröster, 2018).

Za vlády Marie Terezie, tedy ve druhé polovině 18. století, bylo dosaženo širších reforem, kdy vdovy a sirotci dostávali finanční podporu od státu. Kromě toho bylo uzákoněno nemocenské pojištění. O pár let později úrazové, důchodové a invalidní pojištění (Koldinská & Tröster, 2018).

Základ prý položil Bismarckův model sociálního pojištění. V Rakousko-Uhersku bylo sociální pojištění povinné (Koldinská & Tröster, 2018).

Po první světové válce nebyla v Československu příležitost tvoření vlastního zákonodárství, a proto právní předpisy ze sociální oblasti byly převzaty z Rakouska Uherska.

Postupem času byly přijímány nové právní předpisy, jedním z nich byl zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří.

Mezi další nové zákony, který byly přijaty po druhé světové válce, patří zákon o národním pojištění.

První reforma sociálního pojištění proběhla v roce 1956. Tentýž rok byl přijat zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců. Druhá reforma sociálního zabezpečení byla zahájena v roce 1964. V té době se zhoršovalo důchodové zabezpečení, a proto následovalo přijetí zákona o sociálním zabezpečení družstevních rolníků. Před

nástupem Gorbačova k moci nebyl ekonomický rozvoj úspěšný a bylo složité pokračovat v zavedeném systému sociální politiky. Po jeho nástupu v roce 1985, byl přijat nový zákon o sociálním zabezpečení (Koldinská & Tröster, 2018).

Jak uvádí Koldinská & Tröster (2018), po roce 1989 byla nutná reforma systému sociálního zabezpečení. Hlavním důvodem pro reformu byla nerovnováha úrovní v sociálních oblastech, tedy příliš vysoké úrovně v některých oblastech, a naopak zaostávání například v oblasti důchodového zabezpečení.

Na základě výše zmíněné nerovnováhy bylo rozhodnuto pro převzetí označen ze systému sociálního zabezpečení na sociální pojištění. Díky této změně se sjednotilo také důchodové pojištění, a to v rámci České správy sociálního zabezpečení (Koldinská & Tröster, 2018).

Dle Koldinské a Tröster (2018) byl vývoj po roce 1989 rozdělen do tří etap. V první etapě, která měla trvání mezi rokem 1989 a 1992, byly vytvořeny záchranné sociální sítě a spolu s nimi minimální mzda a životní minimum.

Za druhé období lze považovat období po rozdělení Československa, tedy vzniku samostatné České republiky. Tím byl rok 1993, kdy bylo zavedeno pojistné – platba mimo daně.

V roce 1995 byly přijaty dva zákony, prvním z nich byl zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a jako druhý byl zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

Třetí, respektive poslední, vývojová etapa byla v polovině roku 1998, kdy se k moci dostala sociálně demokratická vláda a došlo ke změně právních předpisů. Zároveň při změně právních předpisů byla plánována reforma důchodového pojištění. Na konci 20. století došlo k obnovení státní sociální pomoci, důchodového pojištění a zdravotního pojištění. V roce 2001 došlo k významným změnám, včetně změny stupně invalidity, kdy byl zaveden třetí stupeň pracovní neschopnosti. Během těchto změn bylo také upraveno havarijní pojištění.

K nejvýznamnějším změnám došlo v oblasti sociální ochrany, kde byly přijaty zákony o hmotné nouzi, sociálních službách a životním minimu. Dalším malým převratem byla změna vlády v roce 2006, kdy se k moci dostala Liberální strana a došlo k několika dalším

změnám. První změnou bylo přijetí zákona o stabilizaci veřejného rozpočtu. Další změny se týkají sociální sféry, zejména sféry státní podpory (Koldinská & Tröster, 2018).

Jak uvádí Koldinská a Tröster, (2018) v roce 2013 byla provedena důchodová reforma, důchodový systém České republiky, byl rozdělen do tří pilířů:

- státní důchodový systém,
- důchodové pojištění,
- penzijní pojištění a doplňkové penzijní pojištění,

O tři roky později se jeden z pilířů zrušil, konkrétně II. pilíř o důchodovém spoření, a Česká republika má až do dnešního dne dvou pilířový důchodový systém (Koldinská & Tröster, 2018).

2.2 Vývoj na území USA

Historie sociálního zabezpečení ve Spojených Státech sahá až do počátků 20. století, kdy byl za prezidenta Franklina D. Roosevelta během Velké hospodářské krize zaveden program sociálního zabezpečení. Mezi hlavní milníky historie v USA jsou řazeny:

- velká hospodářská krize (1929–1930),
- zákon o sociálním zabezpečení z roku 1935,
- starobní pojištění z roku 1937,
- změny v oblasti sociálního zabezpečení z roku 1939,
- úprava životních nákladů o koeficient COLA z roku 1975,
- zavedení zdravotní péče Medicare v roce 1965 (Social Security History).

Velká hospodářská krize (1929-1930)

Ekonomickým chaosem Velké hospodářské krize byla zdůrazněna potřeba sociální záchrany. Mnoho starších lidí žilo v chudobě a stále více si uvědomovali, že je třeba něco udělat, aby se důchodcům zajistilo finanční zabezpečení (Social Security History).

Zákon o sociálním zabezpečení z roku 1935

Prezident Franklin D. Roosevelt podepsal zákon o sociálním zabezpečení 14. srpna 1935. Tento zákon zavedl systém sociálního pojištění, který vyplácel dávky důchodcům a nezaměstnaným.

Tento zákon byl navržen tak, aby řešil tři hlavní oblasti: důchody pro seniory, pojištění v nezaměstnanosti a podporu nezaopatřených dětí osob se zdravotním postižením (Social Security History).

Starobní pojištění (1937)

První měsíční důchodový šek byl vydán v roce 1940 a program starobního pojištění byl oficiálně zahájen v roce 1937. Zaměstnanci a zaměstnavatelé začali přispívat do systému prostřednictvím daní ze mzdy (Social Security History).

Změny v oblastní sociálního zabezpečení z roku 1939

V průběhu let prošel program sociálního zabezpečení několika změnami a rozšířeními. V roce 1939 byly novelizovány dodatky, které byly doplněny o pozůstalostní dávky a dávky pro závislé manžele a děti. Dávky pro osoby se zdravotním postižením byly zavedeny až v roce 1956 (Social Security History).

Úprava životních nákladů o koeficient COLA z roku 1975

Počínaje rokem 1975 byly dávky sociálního zabezpečení každý rok automaticky upravovány tak, aby zohledňovaly nárůst životních nákladů. Toto ustanovení COLA pomáhá zajistit, aby kupní síla příjemců držela krok s inflací (Social Security History).

Zavedení zdravotní péče Medicare v roce 1965

Sociální zabezpečení se rozšířilo v roce 1965 přidáním programu Medicare, který poskytuje zdravotní pojištění jednotlivcům ve věku 65 let a starším (Social Security History).

3 Sociální zabezpečení v České republice

Sociální zabezpečení v České republice je považováno za primární nástroj používaný k dosažení cílů sociální politiky.

Jedním z hlavních aspektů pro obyvatele České republiky je zmírnění, vyrovnání či předcházení nepříznivým sociálním situacím, jako jsou například ztráta manžela, ztráta zaměstnání, pracovní či mimopracovní úraz, nemoc, které neumožňují práceschopnost (Krebs & kolektiv, 2015).

Podle Ženíškové se do systému sociálního zabezpečení na území České republiky zahrnuje:

- zdravotní pojištění,
- sociální pojištění (nemocenské a důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti),
- dávky sociální podpory.

Dávky, kromě zdravotního pojištění, jsou financovány ze státního rozpočtu, tedy z veřejných příjmů. Za tuto oblast odpovídá Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Zdravotní pojištění financují zdravotní pojišťovny, u kterých jsou obyvatelé vedeni. V případě, že není občan u zdravotní pojišťovny evidován, hradí si služby zajišťované v rámci této oblasti sám (Ženíšková, 2023).

3.1 Sociální zabezpečení

Sociální pojištění v České republice upravuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Sociální zabezpečení zahrnuje důchodové pojištění, zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti).

Tyto dávky jsou vypláceny ze státního rozpočtu obyvatelům, kteří si platí sociální pojištění. Sociální pojištění je druh zákonného pojištění a je povinně hrazeno osobami samostatně výdělečně činnými (OSVČ), zaměstnanci a zaměstnavateli, kteří působí na území České republiky. Tato povinnost platí i pro zahraničními pracovníky, kteří se dobrovolně účastní důchodového pojištění v ČR.

Mezi zaměstnance, kteří jsou povinni platit sociální pojištění, jsou řazeny dohody o pracovní činnosti s výdělkem vyšším než 4 000 Kč, a taktéž dohody o provedení práce s výdělkem nad 10 000 Kč, přičemž je zde stanoven maximální roční počet odpracovaných hodin, který činí 360 (Ženíšková, 2023).

OSVČ

Činnost osob samostatně výdělečně činných se v České republice rozděluje na hlavní a vedlejší.

Hlavní činnosti

Osoba výdělečně činná s hlavní pracovní činností platí takzvané měsíční zálohy, které činí 29,2 % z 50 % zisku (příjmy – výdaje).

Pokud by byl vyměřovací základ nižší, než je $\frac{1}{4}$ průměrné mzdy, je použit vyměřovací základ právě $\frac{1}{4}$ průměrné mzdy, který je pro rok 2023 vypočten na 10 081 Kč – v takovém případě by výše měsíční zálohy činila 2 944 Kč (Ženíšková, 2023).

Dle Ženíškové (2023) je stanovena i maximální výše vyměřovacího základu a tou výší je 48násobek průměrné mzdy, který je stanoven pro rok 2023 ve výši 1 935 522 Kč. V případě přesahu této hranice není nad rámec nic placeno.

Složky sociálního pojištění:

- 28% důchodové pojištění,
- 1,2 % příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
- dobrovolně 2,1 % na nemocenské pojištění (ČZZS, 2023).

Pro rok 2024 se sazba nemocenského pojištění zvýšila na 2,7 % v rámci konsolidačního balíčku vlády České republiky (Hájková, 2024).

Vedlejší činnost

Vedlejší činností se rozumí přivýdělek, který není jediným příjmem podnikatele. Může se zde jednat o podnikání při studiu, na mateřské dovolené, v důchodu nebo i při zaměstnání (Ženíšková, 2023).

V tomto případě se i zde platí zálohy na sociální pojištění. Základní vyměřovací základ je stanoven jednou desetinou z průměrné mzdy, pro rok 2023 tato částka činí 4 032 Kč. Minimální měsíční záloha je tedy také 29,2 % z této částky, v přepočtu 1 178 Kč (ČSSZ).

Zaměstnanec a zaměstnavatel

Ženíšková (2023) uvádí, že celkové pojištění za zaměstnance činí 31,3 %, které je z větší části hrazeno zaměstnavatelem. Platí to jak pro zaměstnance na HPP, DPP či na DPČ.

Jak uvádí Ženíšková (2023), vyměřovací základ pro sociální pojištění zaměstnance je hrubá měsíční mzda, ze které je zaměstnanci strženo kromě daně také sociální pojištění ve výši 6,5 %. Zbýlých 24, 8 % odvádí zaměstnavatel. Z tohoto procenta je odváděno:

- 21,5 % na důchodové pojištění,
- 1,2 % jako příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
- 2,1 % na povinné nemocenské pojištění.

Jak je uvedeno výše, došlo ke změně sociálního pojištění u OSVČ, tato změna se taktéž týká i zaměstnanců. Od roku 2024 je podle konsolidačního plánu nová pojistná úroveň 31,9 %. Zaměstnancům se nově bude z měsíčního platu kromě zdravotního a sociálního pojištění strhávat nemocenské, a to ve výši 0,6 %. Výše odvodu, která je placena zaměstnavatelem zůstává beze změny (Finance.cz, 2024).

3.2 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění má největší podíl na sociálním pojištění. Toto pojištění se platí pro případ stáří, invalidity či úmrtí někoho z rodiny – rodiče či manžela/manželky.

Mezi základní právní ustanovení patří zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Tento zákon upravuje nárok na dávky důchodového pojištění, jejich výši a platební podmínky.

Dle zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění lze do důchodového pojištění řadit:

- starobní důchod,
- invalidní důchod,
- vdovský/vdovecký důchod,
- sirotčí důchod.

O tyto typy důchodů je nutné zažádat na Okresní správě města, kde má žadatel trvalé bydliště.

Důchodové pojištění je složeno ze dvou složek, a to základní výměry a výměry procentuální, která závisí na době pojištění, na příjmech z výdělečné činnosti a také na druhu důchodu (Biskup & Voříšek, 2005).

Výše zmíněné důchody prochází každoročně valorizací, a to z důvodu udržování životní úrovně jejich příjemců, kterou může snižovat více faktorů, například růst inflace.

Starobní důchod

Pro to, aby občan České republiky mohl pobírat starobní důchod, musí získat potřebnou dobu pojištění a taktéž musí dosáhnout důchodového věku.

Od roku 2018 je důchodový věk stanoven na 65 let a povinná doba pojištění musí být alespoň 35 let. V případě, že pojištěnec nezískal ke dni dosažení důchodového věku potřebnou dobu pojištění, nemůže důchod pobírat (Cipra, 2021).

Spolu s řádným starobním důchodem je možnost předčasného odchodu do důchodu, a to pouze za předpokladu, že pojištěnec splnil dobu pojištění a to 35 let. Nárok na předčasný důchod vzniká při dosažení důchodového věku:

- „pokud důchodový věk pojištěnce činí alespoň 63 let, vzniká nárok nejdříve dosažením věku alespoň 60 let, a za předpokladu, že do dosažení důchodového věku ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 5 roků nebo“

- „je-li důchodový věk pojištěnce nižší než 63 let, nárok na předčasný starobní důchod vzniká nejdříve ode dne, od kterého do dosažení důchodového věku chybí nejvýše 3 roky.“ (CSSZ, 2023).

V případě předčasného důchodu je vyměřovací základ na důchod krácen o 0,9 % za každých dřívějších 90 dní před řádným důchodovým věkem v prvním roce, v roce druhém je to za 360 dní 1,2 % a v roce třetím to činí 1,5 %. V případě odchodu do důchodu o tři povolené roky dříve, činí snížení 6,3 % (kurzycz, 2023).

Jak již bylo zmíněno výše, každý důchod má dvě výměry, a to pevnou a procentuální. Pevná výměra starobního důchodu pro rok 2023 činí 4 040 Kč měsíčně.

Procentuální část je vypočítána sazbou z výpočtového základu, a to podle doby pojištění. Minimální procentní výměra je 770 Kč měsíčně (ČZZS, 2023).

Tabulka č.1: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2023

Redukční hranice	Podílová část
do 17 743 Kč	100 %
17 744 – 161 296 Kč	26 %
nad 161 2967 Kč	0 %

Zdroj: ČZZS (2023), vlastní zpracování

Od začátku roku 2010 může pojištěnec pobírat starobní důchod a zároveň i příjem z výdělečné činnosti, bez ohledu na to, jaká je to výdělečná činnost a taktéž bez ohledu na její rozsah. V takovém případě se procentní výměra důchodu zvyšuje za každých 360 odpracovaných dní o 0,4 % vypočteného základu (Grygera, 2023).

Pokud by však pojištěnec využil možnost předčasného odchodu do důchodu, je mu umožněno pracovat ale pouze v omezené míře:

- DPČ do 3999 Kč
- DPP 300 hodin ročně a výdělek do 10 000 Kč
- OSVČ roční příjem maximálně 96 777 Kč (kurzycz, 2023).

Invalidní důchod

Dříve byl invalidní důchod rozdělen do dvou skupin, a to na částečnou invaliditu a na plnou invaliditu.

Po novelizaci zákona o důchodovém pojištění bylo rozdělení změněno a dnes se hovoří o třech stupních invalidity, které jsou určeny podle míry poklesu pracovní schopnosti:

- I. stupeň (35-49 %),
- II. stupeň (50-69 %),
- III. stupeň (70 % a více).

Od těchto tří stupňů se taktéž odvíjí výše důchodů, které jsou vypláceny.

Jak uvádí Ženíšková (2023), nárok na invalidní důchod mají i pojištěnci, kteří nedosáhli důchodového věku, ale splňují určité podmínky pro nárok na tento důchod.

Mezi tyto podmínky je řazen pokles pracovní schopnosti, který je posuzován praktickým lékařem a poté lékařem působícím na Správě sociálního zabezpečení příslušného města.

Pro nárok invalidního důchodu je také potřeba určitá doba pojištění, která je odvozena od věku pojištěnce.

Tabulka č. 2: Potřebná doba pojištění pro získání invalidního důchodu v České republice

Věk	Potřebná doba pojištění
do 20 let	méně než 1 rok
mezi rokem 20–22	alespoň 1 rok
mezi rokem 22–24	alespoň 2 roky
mezi rokem 24-26	alespoň 3 roky
mezi rokem 26-28	alespoň 4 roky
starší osoba 28 let	alespoň 5 let -> zjišťuje se v posledních 10 letech před vznikem invalidity
starší osoba 38 let	alespoň 5 let -> musí být splněno v posledních 10 letech, případně 10 let pojištění v posledních 20 letech

Zdroj: ČZZS (2023), vlastní zpracování

Invalidní důchod není nikdy přiznán trvale a může být kdykoliv odebrán na základě rozhodnutí příslušných orgánů, kterými jsou Správa sociálního zabezpečení a posudkoví lékaři.

Základní výměra invalidního důchodu je počítaná 10 % z průměrné mzdy, což je 4 040 Kč měsíčně. Procentní výměra závisí na přiznaném stupni invalidity (ČSSZ).

U prvního stupně to je 0,5 % za každý rok pojištění z vypočteného základu měsíčně, u druhého stupně je to 0,75 % a u třetího stupně invalidity to činí 1,5 % (ČSSZ).

S případnou změnou se mění i procentuální sazba, a to ode dne přiznání vyššího či nižšího stupně invalidity.

Invalidní důchod je určen lidem, kteří z důvodu zdravotního postižení nemohou plně pracovat, ale systém je dle Ženíškové (2023) navržen tak, aby těmto lidem nebránil v pracovní činnosti, pokud si přejí pracovat a jsou toho schopni. To pomáhá zachovat

sociální a ekonomickou aktivitu osob s invaliditou a podporuje jejich integraci do společnosti.

Pokud jde o sociální pojištění, lidé pobírající invalidní důchody jsou obvykle z tohoto pojištění vyjmuti, což znamená, že neplatí příspěvky na sociální pojištění z příjmů, které získávají z invalidního důchodu. Tato skutečnost může mít vliv na jejich nároky na jiné typy sociálních dávek nebo na výpočet budoucích důchodů, jako je starobní důchod, jelikož do započtené doby je započítáván invalidní důchod třetího stupně.

Vdovský/vdovecký důchod

Vdovský/vdovecký důchod je upraven podle § 49 ZDP, dle kterého nárok na tento důchod vzniká pozůstalé osobě po manželovi/manželce, který/á pobíral starobní nebo invalidní důchod.

Tato dávka je dostupná po dobu jednoho roku od smrti partnera. Dle § 50 ZDP je možné pobírat tuto dávku i po dobu delší, než je jeden rok, jde-li o pozůstalou osobu, která:

- pobírá invalidní důchod ve III. stupni,
- pečuje o nezaopatřené dítě,
- pečuje o svého rodiče či o rodiče pozůstalého, kteří jsou závislí na pomoci pozůstalého,
- dosáhla zákonem stanoveného věku.

Výše vdovského důchodu taktéž obsahuje dvě části, základní a procentní výměru. Základní výměra činí 10 % z průměrné mzdy, která pro rok 2023 činí 4 040 Kč. Procentní výměra je počítaná z výměry starobního důchodu, na kterou měl zemřelý nárok, a to ve výši 50 %. V případě invalidního důchodce je základní výměrou invalidní důchod III. stupně (ČSSZ).

Sirotčí důchod

Sirotčí důchod je upraven v §52 ZDP, podle něhož je důchod poskytován osiřelým neboli nezaopatřeným dětem do věku 26 let v případě úmrtí jednoho ze svých rodičů nebo úmrtí osoby, jíž bylo dítě svěřeno do péče.

Nezaopatřeným dítětem se rozumí dítě do skončení povinné školní docházky a poté do věku 26 let v případě studia na střední či vysoké škole.

Dále je tím rozuměno i dítě, které kvůli nemoci není práce schopné, lze i pokud je v invalidním důchodu III. stupně.

Zemřelá osoba musela před svou smrtí pobírat starobní či invalidní důchod, nebo musela mít splněnou potřebnou dobu pojištění pro výše zmíněné důchody:

- zesnulá osoba starší 28 let -> doba pojištění alespoň jeden rok v posledních deseti letech,
- zesnulá osoba starší 38 let -> doba pojištění dva roky v posledních dvaceti letech (ČSSZ).

Příjem sirotčího důchodu zaniká po dokončení vzdělávání následovně:

- po dokončení povinné školní docházky je sirotčí důchod vyplácen až do posledního dne srpna,
- po absolvování střední školy je nárok na sirotčí důchod uznáván až do konce srpna,
- po ukončení vysokoškolského studia je sirotčí důchod poskytován ještě jeden měsíc po skončení studia podle České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ).

Dle údajů ČSSZ (2023) se struktura výše sirotčího důchodu skládá ze dvou částí: základní a procentuální výměry. Základní výměra je stejná jako u výše zmíněných důchodů, tedy 4 040 Kč, což představuje 10 % z průměrné mzdy. Procentuální část je 40 % z výměry starobního nebo invalidního důchodu, který byl příjemci vyplácen, nebo na který by měl nárok, dle údajů ČSSZ.

3.2 Nemocenské pojištění

Nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, které upravuje jeho povinnou účast. Toto pojištění zahrnuje peněžní dávky při dočasné pracovní neschopnosti, při jakékoliv karanténě – nedávno dosti řešený covid, dále dávky ženám v rizikovém těhotenství, ženám na mateřské dovolené a jako poslední ošetřovné.

Nemocenské pojištění je odpovědností okresní správy sociálního zabezpečení, České správy sociálního zabezpečení, Ministerstva práce a sociálních věcí a taktéž i služebních orgánů, mezi které je řazeno Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra. (Ženíškova & Hřib & Schmied, 2023).

Na základě zákona 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění § 5 jsou fyzické osoby v jakémkoliv pracovním poměru povinny platit nemocenské pojištění. U dohod o provedení práce a dohod o pracovní činnosti jsou důležité limity překročení výdělku.

Osoby samostatně výdělečně činné neboli OSVČ nemají povinnost nemocenské pojištění platit. Jejich účast je pouze dobrovolná.

Nemocenské

Dávky nemocenského pojištění jsou určeny pro zaměstnané osoby, které jsou dočasně neschopné pracovat z důvodu nemoci nebo úrazu, což znamená, že nemohou vykonávat své zaměstnání a ztrácí tím svůj příjem. Tyto dávky jsou určeny jako náhrada ztráty příjmu během doby pracovní neschopnosti.

Nemocenská dávka je vyplácena od 15. dne onemocnění, přičemž v prvních 14 dnech je zaměstnavatelem hrazena náhrada mzdy a zaměstnanec nemá nárok na žádnou další formu finanční podpory. Výše nemocenské dávky je rozdělena do tří kategorií podle délky trvání pracovní neschopnosti. V období od 4. do 30. dne je výše dávky stanovena na 60 % průměrného výdělku, mezi 31. a 60. dnem dosahuje 66 % průměrného výdělku a od 61. dne je procentní sazba nastavena na 72 % průměrného výdělku. Tyto informace jsou stanoveny podle příslušných regulací Českého zdravotního a sociálního zabezpečení.

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství je upraven §42 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění a dle něho je určený ženám, které pro svůj zdravotní stav nemohou vykonávat svou práci a jsou proto převedeny na práci s nižším zatížením či na práci s nižším úvazkem.

V případě, že je lékařem potvrzeno rizikové těhotenství a těhotná žena není schopna pracovat, nenáleží jí nárok na tento specifický příspěvek. V takovém případě je žádoucí, aby požádala o nemocenskou dávku jako náhradu za ztrátu příjmu.

Výplata této dávky je i rovněž podmíněna účastí na nemocenském pojištění a je vyplácena pouze za kalendářní dny, kdy těhotná žena vykonává jinou pracovní náplň. Nejdéle však do počátku 6. týdne od očekávaného porodu. Poté těhotná přechází na peněžitou pomoc v mateřství (Ženíšková & Hřib & Schmied, 2023).

Peněžítá pomoc v mateřství (PPM)

Dle Ženíškové, Hřiba a Schmieda (2023) další součástí nemocenského pojištění je peněžítá pomoc v mateřství, na kterou vzniká nárok v následujících případech:

- pokud byla účast v nemocenském pojištění minimálně 270 kalendářních dní během posledních dvou let a nástup na peněžítou pomoc v mateřství probíhá v den platnosti pojištění v rámci nemocenského pojištění,
- pokud došlo k porodu.

Pro OSVČ je podmínkou minimálně 180 kalendářních dnů pojištění v posledním roce před nástupem na mateřskou dovolenou (ČZZS, 2023). Do rozhodného období je mimo doby zaměstnání započítáváno i studium na středních, vyšších odborných nebo vysokých školách, včetně studia na konzervatoři. Jako poslední sem spadají i jednotlivci pobírající invalidní důchod.

Peněžítou pomoc v mateřství si těhotná žena rozvrhuje sama. Na mateřskou lze nastoupit v období od začátku osmého měsíce těhotenství do začátku šestého týdne před plánem porodu.

Výše dávky činí 70 % redukovaného denního vyměřovacího základu.

Denní vyměřovací základ je z pravidla zjišťován z posledních 12 kalendářních měsíců před nástupem na mateřskou (Ženíškova & Hřib & Schmied, 2023).

Jak uvádí Ženíškova & Hřib & Schmied, (2023) dávka je vyplácena po dobu 28 týdnů. Poté matka může nastoupit na rodičovskou dovolenou, na které lze být do tří let věku dítěte, lze ji prodloužit i do věku čtyř let dítěte.

Matka má nárok na rodičovský příspěvek, který je od roku 2020 ve výši 300 000 Kč. Tento příspěvek slouží na celou dobu rodičovské dovolené, tedy na dobu tří či čtyř let. Jeho rozdělení záleží na individuálním rozhodnutí ženy na rodičovské dovolené (ČZZS, 2023).

Ošetřovné

Příspěvek ošetřovné je určen osobám, které pečují o nemocné nebo zraněné dítě do 10 let nebo o jiného člena rodiny závislého na péči někoho jiného.

Maximální doba výplaty tohoto příspěvku je 9 kalendářních dnů a jeho výše je stanovena na 60 % z denního vyměřovacího základu (CZZS, 2023).

3.3 Státní politika zaměstnanosti

Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. stanovuje rámec pro státní politiku v oblasti zaměstnanosti. Hlavním cílem této politiky je dosažení vyváženosti mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce, efektivní využití pracovní síly a ochrana práv jednotlivců v oblasti zaměstnání. Za implementaci této politiky je odpovědné Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady práce celé České republiky. Úřady práce provádějí jak aktivní, tak pasivní opatření v oblasti zaměstnanosti.

Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti je primárně zaměřená na pomoc nezaměstnaným.

Je rozdělena do tří částí a to na:

- veřejné služby zaměstnanosti – zveřejňovány informace o volných pracovních pozicích, pomoc s psaním životopisu a taktéž pomoc s věcmi potřebnými k přijímacímu pohovoru,
- školení a vzdělávání,
- tvorba dotovaných pracovních míst (Úřad práce ČR, 2023).

Dle Úřadu práce ČR jsou za tyto nástroje považovány:

rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, překlenovací příspěvek, příspěvek na zapracování, poradenství, podpora zaměstnání osob se zdravotním postižením a cílené programy k řešení zaměstnanosti.

Pasivní politika zaměstnanosti

Za hlavní cíl pasivní politiky je považována podpora v nezaměstnanosti a nástroje používané k tomuto účelu, tedy finanční podpora v nezaměstnanosti. Dávky jsou vypláceny v období při hledání nového zaměstnání (MVCR.cz, 2023).

Tato podpora je vyplácena pouze těm, kteří se v průběhu posledních dvou let účastnili důchodového pojištění alespoň 12 měsíců před zařazením do evidence uchazečů o práci. Podpora je vyplácena maximálně 11 měsíců a je stanovena procentuálně z průměrného výdělku, který je počítán z posledních 12 měsíců (MVCR.cz, 2023).

Tabulka č. 3: Procenta určená k výplatě podpory v nezaměstnanosti v České republice

Pobyt na pracovním úřadě (v měsících)	Podílová část
1-2	65 %
3-4	50 %
5-11	45 %

Zdroj: MVCR (2023), vlastní zpracování

3.5 Dávky sociální podpory

Dávky sociální podpory jsou poskytovány lidem nebo rodinám, které se nacházejí v sociální nebo ekonomicky nevýhodné situaci. Jejich účelem je pomoci jednotlivcům zvládat obtížné životní situace. Tyto formy podpory zahrnují nepojistné dávky a sociální služby.

Nepojistné dávkové systémy

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, stanovuje podmínky pro poskytování dávek, které jsou udělovány na základě životního minima – to je minimální úroveň příjmu nezbytná k pokrytí základních potřeb a živobytí. Pro získání těchto dávek musí příjem žadatele samotného nebo členů jeho domácnosti klesnout pod stanovenou hranici životního minima. Jako příjem jsou brány v úvahu příjmy z pracovní činnosti, podnikání, nemocenského nebo důchodového pojištění a také podpora v nezaměstnanosti, všechny vyjádřené jako čisté příjmy.

Dle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu jsou zde řazeny tyto dávky:

- přídavek na dítě,
- rodičovský příspěvek,
- příspěvek na bydlení,
- porodné,
- pohřebné,
- dávky pěstounské péče.

Dále sem patří dávky hmotné nouze, kterými jsou:

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc.

Sociální služby

Sociální služby jsou určeny k pomoci lidem v nepříznivé situaci a zaměřují se především na zajištění stravování a ubytování, pomoc na chod domácnosti, ošetrovné, na pomoc s výchovou, na terapie atd.

Sociální služby jsou poskytovány v terénu, ambulantně či formou pobytu ve zdravotnickém zařízení.

3.6 Zdravotní pojištění v České republice

Zdravotní pojištění, které je upraveno zákonem č. 592/1992 Sb., představuje druhý pilíř sociálního zabezpečení v České republice. Podle tohoto zákona je povinností platit zdravotní pojištění všech občanů s trvalým pobytem v zemi a taktéž těch, kteří pracují na jejím území. Povinnost platit pojistné se vztahuje i na osoby, které jsou samostatně výdělečně činné. Tímto způsobem je pojištěným zajištěno poskytování a hrazení zdravotní péče (Červinka, 2023).

Za pojištěnce státního zdravotního pojištění jsou považovány i osoby, za které je toto pojištění hrazeno státem. Důvodem je zejména skutečnost, že tito jedinci nemají příjem z jakékoliv zaměstnanecké činnosti.

Mezi tyto osoby dle Červinky patří:

- nezaopatřené děti – studenti do 26 let,
- studenti nad 26 let – doktorský studijní program,
- poživatelé důchodu (starobní, invalidní, vdovský, sirotčí),
- ženy na mateřské či rodičovské dovolené,
- osoby pečující o dítě do věku 7 let, či o dvě děti do věku 15 let,
- příjemci rodičovského příspěvku,
- osoby v evidenci Úřadu práce,
- osoby pobírající dávky hmotné nouze,
- osoby závislé na druhé osobě,

- osoby těžce zdravotně nemocné,
- osoby ve vazbě,
- osoby s dlouhodobou dobrovolnickou činností,
- osoby, které dosáhly důchodové věku, ale nesplňují podmínky (odpracované roky a nemají příjem),
- osoby, které pobírají nemocenské pojištění,
- cizinci, kterým bylo uděleno oprávnění k pobytu v České republice za účelem poskytnutí dočasné ochrany,
- cizinci, kteří jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany a jejichž dítě je narozené na území České republiky,
- cizinci, kteří dostali pobytové vízum nad 90 dnů za účelem strpění pobytu a jejichž dítě je narozeno na území České republiky.

Výpočet pojistného

OSVČ

Osoby samostatně výdělečně činné jsou povinny platit zálohy na zdravotní pojištění, a to ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu, který je v tomto případě počítán jako 50 % rozdílu mezi příjmy a výdaji.

Minimální záloha pro rok 2023 byla stanovena na 2 722 Kč. Nově pro rok 2024 platí částka 2 968 Kč (CSSZ, 2024).

Zaměstnanci a zaměstnavatelé

Stejně jako u sociálního pojištění platí i u zdravotního pojištění, že zaměstnancům jsou sráženy zálohy na měsíční bázi prostřednictvím jejich zaměstnavatele. Tato srážka se provádí z hrubé mzdy.

Celková sazba zdravotního pojištění činí 13,5 % z vyměřovacího základu, kterým je hrubá mzda. Zaměstnanci jsou srážena pouze 4,5 % z této částky, zatímco zbývajících 9 % hradí zaměstnavatel.

Minimální výše záloh pro rok 2023 byla stanovena na 2 335,5 Kč. V roce 2024 byla minimální částka zvýšena na 2 552 Kč. Toto zvýšení bylo způsobeno nárůstem minimální mzdy, která nyní činí 18 900 Kč (VOZP, 2024).

Státní pojištění

Pro státní pojištěnce je částka stanovena jako 13,5 % z vyměřovacího základu, který byl pro rok 2023 stanoven na částku 14 074 Kč. Pro státní pojištěnce je toto pojištění placeno prostřednictvím státu. V roce 2024 se minimální výše změnila na 15 440 Kč a s tím i měsíční záloha, která nyní činí 2 085 Kč (ZPMVCR, 2024).

4. Systém sociálního zabezpečení v USA – Social security of the USA

Sociální pojištění ve Spojených státech amerických se řídí podle Zákona o sociálním zabezpečení – Social Security, který byl přijat v roce 1935. Tento zákon zahrnuje dle Deavena a Adrewsa (2008) několik programů, mezi něž jsou řazeny:

- pojištění v nezaměstnanosti,
- podpora sociálně znevýhodněným rodinám,
- dotace pro jednotlivé státy na zdravotní péči,
- státní program zdravotního pojištění pro děti,
- zdravotní pojištění pro osoby se zdravotním postižením nebo seniory,
- přídavky na sociální zabezpečení.

Mezi hlavní pilíře je řazen **starobní důchod, pozůstalostní důchod a důchod invalidní a taktéž zdravotní pojištění.**

Výše zmíněné důchody se financují z příspěvků na sociální pojištění, které platí jak zaměstnanec, tak i zaměstnavatel, a to z hrubé mzdy zaměstnance, kdy sazba je pro oba stejná.

Pokud by se jednalo o osobu samostatně výdělečně činnou, ta se na platbě podílí sama.

Tabulka č. 4: Procenta výpočtu sociálního a zdravotního pojištění v USA

	Sociální pojištění	Zdravotní pojištění
Zaměstnanec	6,2 %	1,45 %
Zaměstnavatel	6,2 %	1,45 %
OSVČ	15,3 %	

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Ve Spojených státech amerických je sociální pojištění placeno pouze z výdělku, který činí maximálně 160 200 USD, zatímco zdravotní pojištění je povinné pro každého pojištěnce bez ohledu na výši příjmu. Sociální pojištění spravuje instituce Správa sociálního zabezpečení neboli Social Security Administration (Social Security, 2023).

Pojištění, které bylo zmíněno výše, není směřováno přímo do státního rozpočtu, jak je tomu v mnoha zemích, ale do svěreneckého fondu, ze kterého jsou následně vypláceny důchody. Většina finančních prostředků ve fondu je určena pro výplatu starobních

a pozůstalostních důchodů, což představuje 82 % v roce 2023. Zbývající procentuální podíl je alokován na invalidní důchody.

Zdravotní pojištění slouží k pokrytí nákladů spojených s nemocniční léčbou a péčí, což zahrnuje část A programu Medicare pro každého pojištěnce. Ve Spojených státech amerických je zdravotní pojištění poskytováno prostřednictvím Zdravotního centra, známého také jako Medicare (Social Security, 2023).

Každému pracujícímu občanovi USA, který odvádí pojistné, je přiděleno identifikační číslo, které identifikuje pobočku, u které je pojištěný registrován. S pomocí tohoto identifikačního čísla pracovník sbírá kredity, na jejichž základě může následně pobírat důchodové dávky.

V roce 2023 jeden kredit náleží při výdělku 1 640 USD. Během jednoho roku je možné získat maximálně čtyři kredity (Social Security, 2023).

Většina občanů potřebuje nasbírat 40 kreditů, což odpovídá deseti odpracovaným rokům, aby byla dosažena hranice pro nárok na starobní či pozůstalostní důchod. Nárok na invalidní důchod je individuální a posuzuje se podle věku pojištěné osoby (Social Security, 2023)

Správa sociálního zabezpečení každoročně zasílá registrovaným zaměstnancům informaci o jejich kreditním stavu a přibližné výši jejich budoucího důchodu.

4.1 Starobní důchody – Benefit of retirement

Pro dosažení nároku starobního důchodu dle zákona Social Security (2023) je potřeba splnění dvou podmínek:

- dosažení stanoveného počtu kreditů,
- dosažení důchodového věku.

Vyžadovaný počet kreditů je stanoven na 40, což odpovídá deseti letům práce. Pokud jde o věk, od roku 1960 platí v USA, že plný nárok na důchod je možné dosáhnout až v 67 letech. Americký systém rovněž umožňuje občanům předčasný odchod do důchodu, přičemž pro toto právo je nutné dosáhnout věku alespoň 62 let. Nevýhodou předčasného důchodu je možné snížení dávky až o 25 % (Social Security – Retirement, 2023).

Níže lze vidět vývoj odchodu do důchodu.

Tabulka č. 5: Důchodový věk v závislosti na roku narození v USA

Datum narození	Důchodový věk
do roku 1954	66 let
1955	66 let a 2 měsíce
1956	66 let a 4 měsíce
1957	66 let a 6 měsíců
1958	66 let a 8 měsíců
1959	66 let a 10 měsíců
1960 - dosud	67 let

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Podání žádosti o důchod je povinné učinit nejméně tři měsíce před plánovaným odchodem do důchodu. K vyřízení žádosti je třeba předložit rodný list, kartu s přiděleným identifikačním číslem, bankovní údaje a důkaz o americkém občanství (Social Security – Retirement, 2023).

4.1.1 Souběh starobního důchodu a zaměstnání

Po dosažení důchodového věku nejsou občané povinni začít pobírat důchodovou dávku, ale mohou nadále pracovat. Výhodou tohoto rozhodnutí je, že výše jejich důchodu vzroste o 8 % za každý dodatečný rok práce (Social Security – Retirement, 2023).

Pokud občan USA pobírá důchod a dosáhl důchodového věku, může nadále pracovat do určitého peněžního limitu stanoveného Správou sociálního zabezpečení v USA. Pokud však jeho výdělek je vyšší než stanovený limit, bude mu strženo 1 USD z měsíční dávky sociálního zabezpečení za každé 3 USD přesahující limit výdělku (Social Security – Retirement, 2023).

V případě předčasného důchodu a současného zaměstnání je pro rok 2023 stanovena hranice výdělku ve výši 21 240 USD. Překročení této hranice povede ke snížení částky

důchodu o polovinu rozdílu mezi ročním výdělkem a maximální stanovenou hranicí (Social Security – Retirement, 2023).

Výpočet starobního důchodu

U výpočtu starobního důchodu je třeba rozlišovat, zda je to dávka předčasného důchodu či dávka po dosažení důchodového věku.

Ve Spojených státech amerických ro doku 2020 byla důchodová dávka počítána z průměrných indexovaných příjmů.

Pro výpočet průměrného indexovaného příjmu byla potřebná délka pojištění alespoň 35 let, tedy 35 let zaměstnanosti. Ze všech příjmů bylo vybráno 35 nejvyšších částek, které byly zvlášť upraveny o příslušný index a poté sečteny.

Tabulka č. 6: Indexy pro úpravu příjmů v USA

Rok	Index	Rok	Index
2007	1,4991796	2014	1,2593928
2008	1,4654679	2015	1,2453206
2009	1,4879065	2016	1,2453206
2010	1,4535518	2017	1,2037519
2011	1,4093909	2018	1,1616481
2012	1,3667145	2019	1,1196873
2013	1,3494665	2020	1,0889195

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Od roku 2021 byly indexy zrušeny a 35 nejvyšších částek je pouze sečteno (Social Security – Retirement, 2023).

Dle Social Security (2023) je tato částka poté vydělena 420, neboli 420 měsíci, což se rovná 35 letům. Výsledek je zaokrouhlen na celá čísla nahoru a je nazýván AIME neboli Average indexed monthly earnings (průměrný měsíční indexovaný výdělek).

K získání základní výměry důchodu, je částka AIME upravena o procenta dvou daných redukčních hranic. Částky daných hranic jsou brány z roku, kdy pojištěnci vznikl nárok

na odchod do důchodu. Pokud se jedná o předčasný důchod, redukční hranice jsou brány z roku, ve kterém pojištěnec dovršil 62 let.

Jak uvádí Social Security – Retirement (2023) pro rok 2023 jsou redukční hranice stanoveny následovně:

Tabulka č. 7: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2023

AIME	Procentní část
do 1 115 USD	90 %
1 116 - 6 721 USD	32 %
nad 6 721 USD	15 %

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

V případě, že pojištěnec, bude žádat o dávku až po dovršení důchodového věku, je částka AIME upravena o procenta COLAs z různých let, které uplynuly od 62. roku věku pojištěnce.

V případě předčasného důchodu musí být částka AIME ponížena o procentuální částky odpovídající zbývajícím měsícům do věku důchodového.

- do 36 měsíců = $5/9 \times 1 \%$ za každý měsíc
- nad 36 měsíců = $5/9 \times 1 \%$ za každý měsíc.

Pokud pojištěnci pobírali nízký příjem, existují minimální důchody.

Jedinou požadovanou podmínkou je, že musí splnit minimálně 11 odpracovaných let, přičemž výdělek musí dosáhnout alespoň 25 % do roku 1990, od roku 1991 tato část činí alespoň 15 % stanoveného průměru pro daný rok, ve kterém odcházejí do důchodu. Pro rok 2023 je stanovena částka 118 800 USD (Social Security – Retirement, 2023).

Další výpočty starobních důchodů jsou prováděny individuálně podle konkrétní situace každého pojištěnce.

4.2 Invalidní důchody – Disability benefits

Dávky invalidního důchodu ve Spojených státech amerických jsou od roku 1956 spravovány Úřadem pro sociální zabezpečení a jeho cílem je poskytnout pojištěným

osobám finanční kompenzaci v případě dlouhodobého tělesného nebo duševního postižení trvajícího déle než 12 měsíců.

Mimo invalidní důchod jsou poskytovány i následující dávky:

- Program dávek pro starší a invalidní osoby (SSI program),
- Invalidní důchod pro děti,
- Invalidní důchod pro lidi s poruchami zraku (Social Security – Disability Benefits, 2023).

Invalidní důchody jsou v USA administrativně velmi náročné, a proto je důležité o dávky žádat hned po zjištění nároku na ně. Pro urychlení vyřízení žádostí je třeba předložit doklady související se zdravotním stavem žadatele.

Zdravotní stav žadatele je posuzován lékaři a specialisty Úřadu pro sociální zabezpečení, kteří rozhodují na základě lékařské dokumentace. U složitějších případů je nutno speciální vyšetření, které je hrazeno státem.

Pro uznání invalidní dávky je potřebné splnění i dalších dvou podmínek:

- zaměstnání v nedávné době,
- potřebná doba pojištění (Social Security – Disability Benefits, 2023).

Doba povinného pojištění závisí na čtvrtletí, ve kterém byl pojištěný označen za invalidního. Je-li rozhodnuto o pojištění jako o invalidním ve čtvrtletí, kdy dosáhne 24 let, je potřebná doba pojištění 1,5 roku v období posledních 3 let. Pokud je to v rozmezí 24 a 31 let věku je potřeba, aby pojištěný pracoval polovinu doby mezi dovršením 21 rokem věku a rokem, kdy se stal invalidním. Pokud je pojištěnec prohlášen za invalidního ve věku 29 let, jsou potřeba čtyři roky pojištění za posledních osm let. Ve věku po dovršení 31 let je potřeba alespoň 5 let v posledních 10 letech (Social Security – Disability Benefits, 2023).

Pokud jsou splněny výše uvedené podmínky, invalidní důchod je přiznán. Dle Social Security (2023) prvotní dávky invalidního důchodu jsou vyplaceny zpětně 6 měsíců, což znamená, že první platba je provedena až šest měsíců po vzniku invalidity.

Výše invalidních dávek závisí jako u starobního důchodu na průměrných výdělcích. Pokud invalidita trvá déle než dva roky, vzniká pojištěnému nárok na pojistné ze zdravotního pojištění.

Tento program dávek pro osoby se zdravotním postižením zahrnuje také zvláštní případy, jako jsou dávky vyplácené lidem, kteří byli od dětství identifikováni jako invalidní. Tato forma plnění je přiznána rodičům pojištěnce, ale pouze v případě, že jeden z rodičů pobírá invalidní nebo starobní důchod nebo pokud jeden z nich zemřel a pojistná doba je dostatečná (Social Security – Disability Benefits, 2023).

Program dávek pro starší a invalidní osoby – Supplemental security income (SSI program)

Program dávek pro starší a invalidní osoby je zaměřen na jedince s nízkými příjmy, kteří jsou buď starší 65 let, nebo trpí závažným zdravotním postižením či slepotou (Social Security, 2023). Cílem tohoto programu je zajistit minimální životní standard v USA (Social Security – Supplemental security income, 2023).

Tento program je spravován Správou sociálního zabezpečení, ale dávky jsou vypláceny ze státního rozpočtu. Jejich výše je stanovena na základě příjmů a majetku žadatele. Pokud je žadatel v manželství, jsou brány v potaz i příjmy jeho protějšku.

Dávky tohoto typu jsou vypláceny jako mzdy každý měsíc. Součástí této dávky je poskytnutí stravování a ubytování.

Do příjmů dle Supplemental security (2023) nejsou počítány:

- program doplňkové výživy – potravinové lístky (stravenky),
- přístřeší poskytované soukromou neziskovou organizací,
- prvních 20 USD z měsíčního příjmu,
- prvních 65 USD z měsíčního příjmu z práce a polovina částky nad 65 USD,
- poskytnutá peněžité pomoc na energie v domácnosti.

V případě studentů nemají stipendia žádný vliv na žádost, ale jsou brány v potaz příjmy rodičů.

U invalidních nebo nevidomých jedinců nejsou do rozhodné částky započítány příspěvky, které jim pomáhají při jejich zdravotních obtížích, jako jsou příspěvky na dopravu, zdravotnické pomůcky nebo rehabilitaci.

Jak již výše bylo zmíněno pro určení nároku na dávku se zohledňuje majetek, kterým mohou být nemovitosti, bankovní účty, hotovost, akcie nebo dluhopisy.

Aby byla dávka přiznána, nesmí hodnota majetku žadatele překročit 2 000 USD. V případě manželství je rozhodující hranice majetku stanovena na 3 000 USD (Social Security – Supplemental security income, 2023).

Mezi majetek nejsou započítávány položky:

- automobil,
- pozemek s domem či byt, ve kterém žadatel žije,
- pohřební pozemky pro vaši či blízkou osobu,
- životní pojistka s hodnotou do 1 500 USD,
- peněžní prostředky v pohřebním fondu (1 500 USD pro žadatele a 1 500 USD pro manželku/manžela).

Poslední a nutnou podmínkou pro pobírání dávky pro starší a invalidní osoby je trvalý pobyt na území Spojených států amerických nebo na území Severních Mariánských ostrovů a v tomto ohledu je také nutné mít americké občanství.

Nárok na tuto dávku nemají občané žijící v domovech s pečovatelskou a zdravotní službou, v domovech pro důchodce nebo v domovech na půli cesty (instituce, které pomáhají narkomanům či vězňům se začleněním zpět do společnosti).

Invalidní důchod pro děti – Benefits for children with disabilities

Pro čerpání invalidního důchodu u dítěte jsou zohledněny jeho příjmy a příjmy členů domácnosti, ve které dítě žije. Pokud je dítě umístěno do zdravotnického zařízení, dávka je omezena na 30 USD, protože péče o dítě je pokryta zdravotním pojištěním (Social Security – Benefits for children, 2023).

Jak uvádí Social security v oddělení benefitů pro děti, nárok na dávku mají děti do 22 let při splnění následujících podmínek:

- maximální možný výdělek pro rok 2023 1 470 USD měsíčně (platí pro dítě, které není slepé), pro slepé dítě je hranice výdělku do 2 460 USD,
- fyzické či psychické indispozice, které omezují jeho životní, jež trvají minimálně 12 měsíců.

Pokud je žádost o dávky podána prostřednictvím rodičů indisponovaného dítěte, je vyžadováno předložení zdravotní dokumentace dítěte, která obsahuje veškeré informace o jeho zdravotním stavu, včetně lékařských posudků. Tyto dokumenty jsou podrobeny

odbornému posouzení, a v některých případech může být požadováno další vyšetření prováděné specializovanými lékaři určenými rozhodující institucí (Social Security – Benefits for children, 2023).

Celkový proces zpravidla bývá v řádech 90 dní, u složitějších případů je prodloužen na dobu 150 dní. Dávka je vyplácena v rozhodovacím období, v případě zamítnutí se nevrací, pokud se jedná o nemoc, jako je například:

- HIV,
- úplná nevidomost,
- hluchota,
- mozková obrna,
- Downův syndrom,
- mentální retardace v pokročilém stadiu u dětí starších čtyř let,
- svalová dystrofie,
- či váha narozeného dítěte pod 1 kg (Social Security – Benefits for children, 2023).

V případě vzniku nároku na dávku je dle ustanovení zákona a z požadavků instituce Sociálního zabezpečení nutné pravidelné docházení na vyšetření a přezkoumání zdravotního stavu dítěte.

U dětí mladších 18 let jsou vyžadována pravidelná vyšetření každé tři roky a nutností je vytváření záznamu týkajícího se pravidelné léčby. Pokud jsou dávky přiznány z důvodu nízké porodní váhy, je na základě této skutečnosti vyžadována průběžná měsíční kontrola (Social Security – Benefits for children, 2023).

Po dovršení 18 roku věku jsou děti považovány za dospělé a od tohoto okamžiku je změněn výpočet a pravidla pro nárok na invalidní dávky. Příjem domácnosti se již nebere v úvahu, což může znamenat, že dospělému vznikne nárok na dávku, i přes fakt, že v dětství mu dávka nepříslušela z důvodu vysokopříjmové rodiny (Social Security – Benefits for children, 2023).

Invalidní důchod pro lidi s poruchami zraku – SSI eligibility requirements

Invalidní důchod pro lidi s poruchami zraku je určen převážně pro úplně nevidomé či pro lidi starší 65 let, kteří mají se zrakem velký problém, za což se považuje ostrost zraku 20/200 a méně či zorné pole s 20 a méně stupni (Social Security, 2023).

Pro získání této dávky není potřeba žádná pojistná doba, avšak žadatel musí být občanem USA a mít bydliště na jeho území (Social Security – Supplemental Security Income, 2023).

Výše dávky je počítaná stejně jako výše zmíněné dávky, a to na základě výše příjmů a majetku. Hranice příjmů a majetku je určena individuálně každým státem v USA (Social Security – Supplemental Security Income, 2023).

4.3 Pozůstalostní důchody

Stejně jako ve většině zemí jsou v USA vypláceny pozůstalostní důchody, těm, kteří přišli o živitele. Osobami, na které se vztahuje vznik nároku na tuto dávku, jsou:

- manželka/manžel,
- děti zemřelého,
- rodiče zemřelého (pokud byli závislé na zemřelé osobě).

Pozůstalostní důchody děleny dle vztahu zemřelého, a to na vdovský/vdovecký a sirotčí důchod.

Pozůstalostní dávky jsou vázány na dobu pojištění zesnulého. Pokud tedy pojištěnec odpracoval v posledních 3 letech alespoň 1,5 roku, pozůstalým vzniká nárok na dávky. Dávky pro rodinu pozůstalého nesmí překročit stanovenou částku, která se pohybuje od 150 % do 180 % ze základní dávky zesnulého (Survivors Benefits, 2023).

Úřad pro sociální zabezpečení v USA disponuje jednorázovou dávkou pro pozůstalé ve výši 255 USD, která je vyplacena ihned po úmrtí rodinného příslušníka (Survivors Benefits, 2023).

4.3.1 Vdovský/vdovecký – Survivors benefits

Pozůstalostní důchod tohoto typu je určen manželovi/manželce, kteří přišli o svého partnera/partnerku. Taktéž může být poskytnut i rodičům, kteří byli závislí na svém zemřelém dítěti. Nárok na tento důchod má i rozvedený partner zesnulého, avšak za podmínky, že:

- manželství trvalo alespoň 10 let a pozůstalý není ve stavu nového manželství,
- pozůstalému musí být nejméně 60 let (v případě invalidity nejméně ve věku 50 let) (Survivors Benefits, 2023).

Pokud by rozvedený partner v současné době pečoval o dítě ve věku do 16 let nebo o zdravotně postižené dítě, neplatí žádná z výše uvedených podmínek, ale pouze doba pojištění zesnulého (Survivors Benefits, 2023).

Dle zákona o Sociálním zabezpečení je dávka vyplacena od doby žádosti, která musí obsahovat:

- úmrtní list,
- identifikační číslo žadatele, zesnulého a dítěte,
- rodný list žadatele, zesnulého a dítěte,
- oddací list,
- rozvodové rozhodnutí,
- bankovní účet žadatele.

Výše dávky je určena ze základní výměry, tedy z průměrné mzdy zemřelého pojištěnce. Průměrná výše dávky je uvedena v každoročním přehledu Social Security statements: Your Social Security Statement (ssa.gov).

Výše dávky je počítána procentně ze základní výměry zemřelého dle situace níže:

Tabulka č. 8: Procenta sloužící k výpočtu vdovského/vdoveckého důchodu v USA

Pozůstalý v důchodovém věku	100 %
Pozůstalý mezi věkem 60 a důchodovým věkem	99 % - 71 %
Pozůstalý pod 60 rokem	75 %
Zdravotně postižený pozůstalý ve věku 50 až 59 let	71,5 %
Jeden přeživší závislý rodič ve věku 62 let a starší	82,5 %
Dva přeživší závislí rodiče ve věku 62 let a starší	75 % každému

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Kromě pozůstalostního důchodu má podle podmínek vdovec/vdova nárok na starobní důchod, a to v případě dosažení vdovského/vdoveckého věku (Survivor Benefits, 2023).

Tabulka č. 9: Vdovský/vdovecký věk v USA pro rok 2023

Rok narození	Vdovský/vdovecký věk	Rok narození	Vdovský/vdovecký věk
do 1939	65 let	1957	66 let a 2 měsíce
1940	65 let a 2 měsíce	1958	66 let a 4 měsíce
1941	65 let a 4 měsíce	1959	66 let a 6 měsíců
1942	65 let a 6 měsíců	1960	66 let a 8 měsíců
1943	65 let a 8 měsíců	1961	66 let a 10 měsíců
1944	65 let a 10 měsíců	1962 - dosud	67 let
1945–1956	66 let	1959	66 let a 6 měsíců

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Pokud by však pozůstalý stále pracoval a byla by překročena stanovená hranice, je mu dávka vdovského/vdoveckého důchodu krácena, a to za každé dva dolary překročení je odečten jeden dolar.

V případě, že se pozůstalý znova ožení/provdá před dosažením 60 let ztrácí nárok na pozůstalostní důchod. V případě uzavření sňatku po dovršení 60 let je pobírání této dávky možné.

4.3.2 Sirotčí důchod – Benefits for children

Sirotčí důchod je určen pro děti, které přišly o svého rodiče. Vlastní děti, nevlastní děti nebo adoptované děti mají nárok na tuto dávku, pokud jsou mladší 18 let. V případě středoškolského vzdělání se limit přenáší do věku 19 let dítěte a pouze za předpokladu, že školu navštěvuje denní formou. Pokud se jedná o invalidní dítě je věk neomezený, invalidita ovšem musí být diagnostikována před 22 rokem dítěte (Social Security – Benefits for children, 2023).

Částka, která je určena sirotkovi činí 75 % ze základní částky zemřelého.

Dávka je pobíraná každý měsíc, a to do doby určené Správou sociálního zabezpečení. Tři měsíce před koncem je sirotek informován o skutečnosti, že pobíraná dávka bude ukončena (Social Security – Benefits for children, 2023).

4.4 Family Medical Leave Act

Spojené státy, jako jedna z nejrozvinutějších zemí, nemají systém podpory pro těhotné ženy nebo matky po porodu. Podle Family Medical Leave Actu, který byl zaveden v roce 1993, je poskytováno pouze 12 týdnů neplaceného volna se zárukou držení pracovního místa. Toto neplacené volno je dle zákona poskytováno pouze ve společnostech s více než 50 zaměstnanci, v ostatních společnostech je to na uvážení vedení společnosti (Social Security, 2023).

V USA existují společnosti, kdy zaměstnavatel svým zaměstnankyním nabízí 50 % ze mzdy po dobu 6 týdnů na mateřské/rodičovské dovolené, které jsou financovány z fondu společnosti (Social Security, 2023).

Avšak pokud se zaměstnankyně nevrátí do práce po uplynutí 12 týdnů, ztrácí svůj nárok na udržení pracovního místa. Proto mnoho rodin v USA zaměstnává pečovatelky, aby návrat matek byl uskutečněn do 12 týdnů od porodu (Modrý koník, 2017).

Pod zákon Family Medical Leave Act spadá i nemocenská, která má stejné podmínky jako mateřská dovolená. To znamená 12 týdnů neplaceného volna, po kterém může zaměstnankyně využít své dovolené (Modrý koník, 2017).

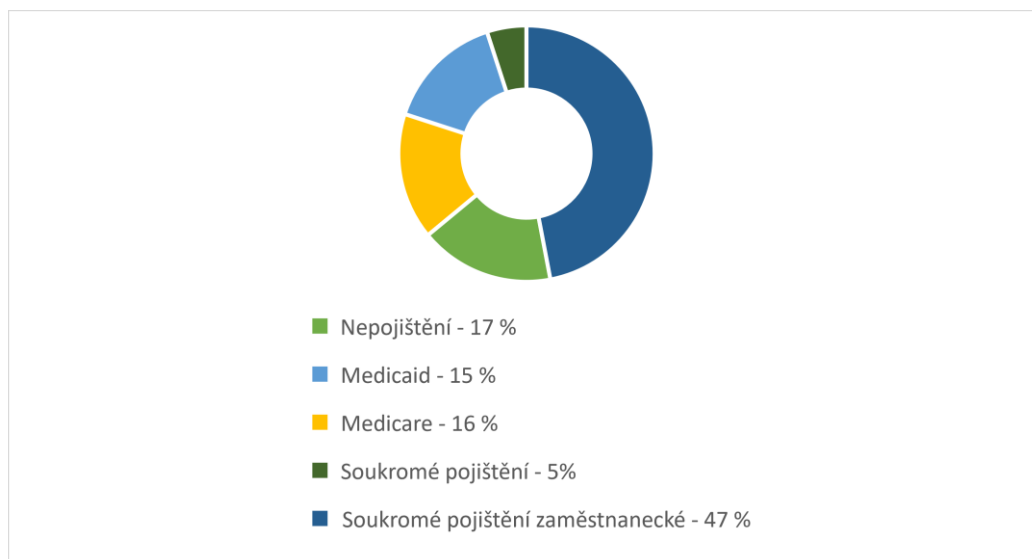
4.5 Zdravotní pojištění v USA

Zdravotnictví ve Spojených státech amerických je známé svou vysokou úrovní a je považováno za jedno z nejlepších na světě. Nicméně tato kvalita má svou cenu a v USA platíte za lékařské služby vysoké částky (peníze.cz, 2007).

V důsledku vysokých nákladů na zdravotní péči, které neustále rostou, je v USA relativně málo občanů pojištěno.

Zdravotní systém v USA je rozdělený mezi soukromé zdravotní pojištění a veřejnou péči. Vedle toho se často využívá přímého placení, kdy je pacientovi vystaven účet s krátkou lhůtou pro zaplacení.

Graf č. 1, Podíl zdravotního pojištění v USA k 30. 6. 2023

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

4.5.1 Veřejná zdravotní péče

Spojené státy americké poskytují veřejnou péči ve dvou programech, kterými jsou Medicare a Medicaid. Oba programy jsou poskytovány na základě různých podmínek, které je třeba pro uznání splnit.

Medicare – pro starší osoby

Medicare je určen starším lidem nad 65 let a v případě invalidity a vážných chorob i mladším lidem. Hlavní podmínkou je povinnost placení pojištění při svém zaměstnání a to činí 1,45 % z hrubé mzdy (Medicare, 2023).

Služby poskytované pro starší osoby jsou hrazeny z tohoto programu. Pokud jde o dlouhodobé péče, náklady na ni obvykle hradí pacient, přičemž platby mohou být pokryty ze soukromého pojištění, pokud takové pacient má. V opačném případě jsou účty za dlouhodobou péči hrazeny přímo pacientem (Medicare, 2023).

V případě léčby, která se týká Medicare a pacient má současně své vlastní soukromé pojištění, má možnost volby, odkud bude hradit své náklady.

Medicare je řízen Správou sociálního zabezpečení neboli Social Security Administration, kam jsou podávány žádosti a na stejném místě je o jejich přiznání i rozhodováno.

Program Medicare je složen ze čtyř částí:

- Part A – Hospital Insurance – Nemocniční pojištění

Zde jsou kryty převážně nemocniční péče a případné krátkodobé léčby v různých pečovatelských zařízeních. Jsou sem řazeny pojištěnci, kteří si toto pojištění platili ať už prostřednictvím zaměstnavatele či sami po své ose.

- Part B – Medical Insurance – Zdravotní pojištění

Do této části jsou řazeny náklady s ambulantními službami, případně i služby, které nejsou hrazeny z pojištění nemocničního. Těmi jsou terapeutické služby a domácí péče.

- Part C – Medical Advantage – Platby za služby soukromých zařízení

Do třetí části jsou zařazeny všechny služby v části A, B a D, ale s výjimkou, že služby jsou poskytovány na soukromých klinikách.

- Part D – Úhrada za lékařské předpisy.

Pokud je pojištěný plátcem i této poslední části, tak má nárok na hrazení části nákladu na léky (Medicare, 2023).

Níže lze vidět tabulku poplatků za část A a část B pro rok 2023:

Tabulka č. 10: Poplatky Medicare v roce 2023

Rok narození	Doba pojištění	Výše poplatku
Part A	40 a více let	0 USD
	30–39 let	278 USD
	pod 30 let	506 USD
Part B	podle výše příjmu	min 165 USD

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Nárok na část A mají občané a osoby s trvalým bydlištěm v USA, kteří jsou buď starší 65 let, nebo jsou zdravotně indisponovaní. Výše poplatku za tuto část se odvíjí právě od tohoto kritéria.

Přihlášení do programu B je otevřené pro všechny, kteří již jsou v programu A. Zde se poplatek odvíjí od výše příjmu, avšak minimální poplatek činí 165 USD.

Zbývající dvě části, tedy C a D, jsou dostupné pro ty, kteří jsou již v programech A i B, zde je taktéž vyžadován měsíční poplatek.

Medicaid – děti, nevidomí, invalidita, těhotné ženy

Program Medicaid je navržen pro občany s nízkými příjmy v USA, kteří si nemohou dovolit zdravotní pojištění. Dále je určen pro děti, těhotné ženy a nevidomé osoby. Každý stát v USA má svůj vlastní systém posuzování a schvalování žádostí o tuto pomoc, a výše finanční podpory je také závislá na bohatství daného státu (Medicaid, 2023).

4.5.2 Soukromé zdravotní pojištění

V tomto programu mají občané USA možnosti platit si vlastní soukromé zdravotní pojištění, tedy přímo od zdravotní pojišťovny nebo prostřednictvím svého zaměstnavatele, který jim na zdravotní pojištění přispívá.

Indemnity Insurance a Managed Care patří mezi přední programy soukromého zdravotního pojištění v USA.

Indemnity Insurance poskytuje pojištěným flexibilitu při výběru lékařů a zdravotnických zařízení a umožňuje jim provádět změny v péči v případě nespokojenosti. Jednou z nevýhod tohoto typu pojištění je však skutečnost, že po návštěvě lékaře musí pojištěnec zaplatit účet okamžitě a poté si náklady refunduje od pojišťovny. Tato služba pokrývá 80 % nákladů na zdravotní péči.

Managed Care je druhým programem, který využívá více než polovina pojištěných občanů, protože poskytuje většinu lékařských služeb. Tento program funguje na základě úhrady poplatku za každou návštěvu u lékaře, který činí typicky 10 až 20 USD.

5 Praktická část

Praktická část bude zaměřena na teoretické srovnání systémů sociálního zabezpečení v České republice a ve Spojených státech amerických. Navíc budou, za pomoci pracovnice z okresní správy sociálního zabezpečení, vypracovány modelové případové studie, na základě, kterých dojde k porovnání obou zemí.

5.1 Porovnání teoretických východisek obou států

Sociální zabezpečení v České republice vychází ze zásad evropských sociálních států, kde je klíčovým cílem solidarita a rovnost příležitostí. Systém sociálního zabezpečení je orientován tak, aby poskytoval širokou ochranu obyvatelstvu proti sociálním rizikům, jako je nemoc, invalidita, stáří, nezaměstnanost a chudoba. Financování tohoto systému je z velké části založeno na principu přerozdělování daní a sociálních pojistek. Na druhou stranu, v USA je sociální zabezpečení založeno více na principu individuální zodpovědnosti. Systém je kombinací veřejných a soukromých podnětů, kde veřejné programy poskytují základní síť sociálního zabezpečení, zatímco soukromé pojištění doplňuje tuto ochranu. V USA je větší důraz kladen na financování soukromých důchodových fondů a zdravotního pojištění.

V České republice je prostřednictvím sociálního zabezpečení poskytováno celoplošné pokrytí pro většinu sociálních rizik s relativně bohatými benefity v porovnání s jinými zeměmi. To zahrnuje zdravotní péči, důchody, podporu v nezaměstnanosti a další sociální dávky. Řadí se sem například i podpora na rodičovské dovolené, a taktéž i podpora v těhotenství, kdy má žena sníženou pracovní schopnost. Lze sem řadit i podporu při nemoci, kdy je poskytována nemocenská dávka. Zatím co v USA je pokrytí méně univerzální a benefity se více liší. Sociální zabezpečení zahrnuje důchodové dávky, dávky pro osoby se zdravotním postižením a taktéž pozůstalostní dávky. Oproti České republice v USA nejsou poskytovány žádné podpory v těhotenství, v případě nemoci či rodičovská dovolená. V USA je toto řešeno pomocí neplaceného volna s podržením pracovního místa, a to v čase 12 týdnů. Zdravotní péče je v USA poskytována prostřednictvím programu Medicare, a to pouze pro starší občany a některé osoby se zdravotním postižením. Proto jsou američtí občané závislí na soukromém zdravotním pojištění a důchodovém spoření, což může vést k velkým rozdílům v oblasti sociální ochrany.

5.2 Modelové příklady

V této části jsou vypočítány modelové příklady umožňující porovnání České republiky a Spojených Států Amerických v oblasti sociálního a zdravotního pojištění a důchodů, kterými jsou starobní, invalidní, vdovský či sirotčí důchod. Příklady jsou sestaveny na základě legislativy platné k 31. 12. 2023.

5.2.1 Sociální a zdravotní pojištění

První příklad se zabývá sociálním pojištěním u podnikatelů čili u OSVČ, dále u zaměstnanců a taktéž u zaměstnavatelů.

Sociální a zdravotní pojištění – OSVČ

Pan Votruba podniká v České republice, jeho hlavní činností je práce elektrikáře. Roční příjmy činily 1 800 000 Kč a výdaje podle skutečnosti činily 260 000 Kč. Zde může být použit výpočet s uplatněním procentních výdajů, které v tomto případě činí 80 %.

V případě uplatnění paušálních výdajů, je podnikatelův vyměřovací základ spočítán na 180 000 Kč.

$$0,5 * (1\ 800\ 000 - (1\ 800\ 000 * 0,8)) = 180\ 000\ \text{Kč}$$

Samotné roční sociální pojištění činí 29,2 % ze 180 000 Kč, tedy 52 560 Kč. Jeho měsíční zálohy jsou tedy vypočítány na 4 380 Kč. Pokud by si podnikatel chtěl platit i nemocenské pojištění, pro případ úrazu, procento činí 31,3 a tedy roční pojištění ve výši 56 340 Kč, měsíčně 4 695 Kč.

$$180\ 000 * 0,292 = 52\ 560\ \text{Kč} \quad 52\ 560 / 12 = 4\ 380\ \text{Kč}$$

$$180\ 000 * 0,313 = 56\ 340\ \text{Kč} \quad 56\ 340 / 12 = 4\ 695\ \text{Kč}$$

Zdravotní pojištění by ročně v případě paušálních výdajů bylo spočítáno na 24 300 Kč.

$$180\ 000 * 0,135 = 24\ 300\ \text{Kč} \quad 24\ 300 / 12 = 2\ 025\ \text{Kč}$$

V případě uplatnění výdajů podle skutečnosti, by vyměřovací základ činil 770 000 Kč.

$$0,5 * (1\ 800\ 000 - 260\ 000) = 770\ 000\ \text{Kč}$$

Roční zálohy ve výši 224 840 Kč, což odpovídá 18 737 Kč měsíčně. Pokud by si i zde chtěl platit nemocenské pojištění, ročně by ho to stálo 241 010 Kč, což odpovídá měsíční platbě ve výši 20 284 Kč.

$$770\,000 * 0,292 = 224\,840 \text{ Kč} \qquad 224\,840 / 12 = 18\,737 \text{ Kč}$$

$$770\,000 * 0,313 = 241\,010 \text{ Kč} \qquad 241\,010 / 12 = 20\,284 \text{ Kč}$$

Zdravotní pojištění podle skutečných výdajů by podnikatele ročně vyšlo na 103 950 Kč.

$$770\,000 * 0,135 = 103\,950 \text{ Kč} \qquad 103\,950 / 12 = 8\,663 \text{ Kč}$$

Na tomto příkladu je vidět, že využití paušálních výdajů se podnikateli vyplatí více, jelikož rozdíl mezi vyměřovacími základy je necelých 600 000 Kč, což pak znamená i rozdíl ve výši pojistného.

V USA sociální a zdravotní pojištění u OSVČ činí 15,3 % z čistých příjmů. Na sociálním tedy 7,65 % a na zdravotním taktéž.

Pokud tedy příjmy pana Votruby v USA činí 80 717 USD, 1 800 000 Kč, a výdaje 11 659 USD, 260 000 Kč, jeho čistý příjem činí 69 058 USD. Pan Votruba tedy v USA na zdravotním a sociálním pojištění zaplatí 10 566 USD ročně. Měsíčně 880 USD.

$$69\,058 * 0,153 = 10\,566 \text{ USD} \qquad 10\,566 / 12 = 880 \text{ USD}$$

V korunách českých to ročně činí 235 622 Kč, měsíčně tedy 19 635 Kč.

Tabulka č. 11: Sociální a zdravotní pojištění v ČR a USA – OSVČ

Sociální pojištění u OSVČ				Zdravotní pojištění OSVČ			
Česká republika		USA		Česká republika		USA	
skutečné výdaje	paušální výdaje	v Kč	v USD	skutečné výdaje	paušální výdaje	v Kč	v USD
18 737 Kč	4 380 Kč	9 812	440	8 663 Kč	2 025 Kč	9 812	440

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Sociální pojištění a zdravotní pojištění – zaměstnanec/zaměstnavatel

Účetní v České republice a v USA má stejnou měsíční mzdu, která činí 53 000 Kč. Z této částky se v obou zemích počítá sociální i zdravotní pojištění.

V České republice zaměstnanec na sociálním pojištění platí 6,5 % a zaměstnavatel 24,8 %.

$$6,5 \% \text{ z } 53\,000 \text{ Kč} = 3\,445 \text{ Kč}$$

$$24,8 \% \text{ z } 53\,000 \text{ Kč} = 13\,144 \text{ Kč.}$$

Příjem do státního rozpočtu ze mzdy paní účetní činí v České republice 16 589 Kč.

Zaměstnanci v České republice platí na zdravotní pojištění 4,5 % své mzdy, zatímco zaměstnavatelé přispívají částkou ve výši 9 %.

$$4,5 \% \text{ ze } 53\,000 \text{ Kč} = 2\,385 \text{ Kč}$$

$$9 \% \text{ ze } 53\,000 \text{ Kč} = 4\,770 \text{ Kč}$$

Celkově zdravotní pojišťovně za paní účetní měsíčně přijde 7 155 Kč.

Ve srovnání s USA je procento odvodu u zaměstnance poměrně stejné, tedy 6,2 %. V USA jsou procenta placená zaměstnancem a zaměstnavatelem totožná. Měsíční mzda v USA je pro srovnání stejná jako v ČR, pouze převedena na USD, což činí 2 377 USD.

$$53\,000 / 22,3 = 2\,377 \text{ USD}$$

$$6,2 \% \text{ z } 2\,377 \text{ USD} = 147 \text{ USD}$$

Tedy v celku je do fondu starobního důchodu za paní účetní odvedeno 294 USD, čili 6 556 Kč.

Zdravotní pojištění v USA činí celkově 2,9 %, kdy 1,45 % je placeno ze mzdy zaměstnance a 1,45 % za něj odvádí zaměstnavatel.

$$1,45 \% \text{ z } 2\,377 \text{ USD} = 34 \text{ USD}$$

Za zaměstnance tedy do Medicare přichází měsíčně částka 68 USD čili 1 516 Kč.

Porovnání sociálního a zdravotního pojištění v ČR a USA

Tabulka č. 12: Sociální a zdravotní pojištění v ČR a USA – zaměstnanec/zaměstnavatel

Sociální pojištění			Zdravotní pojištění		
	ČR	USA		ČR	USA
Zaměstnanec	3 445 Kč	3 278 Kč	Zaměstnanec	2 385 Kč	758 Kč
Zaměstnavatel	13 145 Kč	3 278 Kč	Zaměstnavatel	4 770 Kč	758 Kč
Celkem	16 590 Kč	6 556 Kč	Celkem	7 155 Kč	1 516 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Dle tabulky výše lze vidět výrazný rozdíl mezi Českou republikou a USA, a to především v částkách. V České republice systém sociálního zabezpečení zahrnuje širokou škálu podpůrných dávek, včetně nemocenského pojištění, mateřské a rodičovské dovolené. Naproti tomu ve Spojených státech se systém sociálního zabezpečení zaměřuje převážně na poskytování důchodů.

Co se týče zdravotní péče, v České republice mají občané přístup k bezplatné lékařské péči bez ohledu na věk, zatímco v USA je zdravotní pojištění zajištěno především pro seniory prostřednictvím programu Medicare, a ostatní obyvatelé musí platit za soukromé zdravotní pojištění, nebo si sami pokrývat výdaje na zdravotní péči.

5.2.2 Důchody

Starobní důchod v České republice

V České republice mohou nastat při odchodu do starobního důchodu tři situace. Patří mezi ně starobní důchod v řádném věku, předčasný starobní důchod či pozdější odchod do důchodu.

Řádný důchod

Pro výpočet starobního důchodu v České republice pro rok 2023 se měsíční vyměřovací základ pro zaměstnance i OSVČ určuje od doby začátku důchodového pojištění, což může být počátek prvního zaměstnání, počátek studia nebo počátek mateřské dovolené. Z tohoto vyměřovacího základu se vypočítává průměr, který je základem pro stanovení výše důchodu.

Pro modelový příklad bude sloužit výše zmíněná paní účetní, která se narodila v lednu roku 1960, měla nárok na odchod do důchodu v březnu roku 2023 (64 let a 2 měsíce).

Paní účetní má střední školu, kdy po skončení, tedy v 19 letech – v roce 1979, nastoupila do svého prvního zaměstnání a začala platit sociální pojištění.

Základní část je pevná výměra starobního důchodu, která činí v roce 2023 4 040 Kč.

V tabulce níže lze vidět průměrné výdělky paní účetní v daných obdobích.

Tabulka č. 13: Průměrné měsíční hrubé výdělky v daných obdobích v ČR

Průměrný měsíční hrubý výdělek	Částka
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1986–1992	20 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1993–1998	25 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1999–2004	30 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2005–2010	40 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2011–2016	47 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2017–2022	53 000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Každý průměrný měsíční výdělek je třeba vynásobit koeficientem nárůstu, který je stanoven Českou správou sociálního zabezpečení.

Tabulka č.14: Koeficient nárůstu průměrných měsíčních výdělků v ČR

Rok	Koeficient	Rok	Koeficient	Rok	Koeficient
1986	13,6044	1999	3,1864	2012	1,5567
1987	13,3257	2000	2,9891	2013	1,5567
1988	13,0286	2001	2,7543	2014	1,5299
1989	12,7204	2002	2,5666	2015	1,4849
1990	12,2713	2003	2,4047	2016	1,4274
1991	10,6339	2004	2,2550	2017	1,3372
1992	8,6829	2005	2,1438	2018	1,2403

Rok	Koeficient	Rok	Koeficient	Rok	Koeficient
1993	6,9320	2006	2,0112	2019	1,1599
1994	5,8474	2007	1,8732	2020	1,1164
1995	4,9344	2008	1,7321	2021	1,0530
1996	4,1674	2009	1,6738	2022	1,0000
1997	3,7700	2010	1,6441		
1998	3,3485	2011	1,6070		

Zdroj: ČZZS (2023), vlastní zpracování

Jako mezi krok pro výpočet důchodu je třeba koeficienty zprůměrovat podle období.

Tabulka č.15: Průměrné koeficienty pro výpočet mezd v období 1968–2022

Období	Průměrný koeficient	Období	Průměrný koeficient
1968–1992	14,07453	2005–2010	1,891367
1993–1998	4,833283	2011–2016	1,5271
1999–2004	2,692683	2017–2022	1,151133

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Tabulka níže ukazuje průměrné měsíční mzdy upravené o koeficienty a následný výpočet osobního vyměřovacího základu.

Tabulka č. 16: Výpočet vyměřovacího základu

Období	Průměrná roční mzda x koeficient	
1968–1992	20 000 x 14,07453 x 12	3 377 877 Kč
1993–1998	25 000 x 4,833283 x 12	1 449 985 Kč
1999–2004	30 000 x 2,692683 x 12	969 366 Kč
2005–2010	40 000 x 1,891367 x 12	907 856 Kč

Období	Průměrná roční mzda x koeficient	
2011–2016	47 000 x 1,5271 x 12	861 284 Kč
2017–2022	53 000 x 1,151133 x 12	732 121 Kč
Úhrn vyměřovacích základů		8 298 499 Kč
Osobní vyměřovací základ	8 298 499 * 30,4167 / 13 613	18 542 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Osobní vyměřovací základ paní účetní činí 18 542 Kč. Suma ročních mezd byla upravena o stanovený koeficient 30,4167 a dále vydělena počtem dní, který k začátku roku 2023 činil 13 613.

Dalším krokem je procentní výměra, která je počítána z redukční hranice, která pro rok 2023 činí:

Tabulka č. 17: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2023

Redukční hranice	Podílová část
do 17 743 Kč	100 %
17 744 – 161 296 Kč	26 %
nad 161 2967 Kč	0 %

Zdroj: ČZZS (2023), vlastní zpracování

Paní účetní tedy v první hranici bude mít sto procent, tedy 17 743 Kč a zbylých 799 Kč jen počítáno jen z 26 %.

$$17\,743 + (18\,542 - 17\,743) * 0,26 = 17\,951 \text{ Kč}$$

Dále je třeba procentní část upravit o počet odpracovaných let, která se vynásobí stanoveným procentem, pro rok 2023 1,5 %.

Procentní výměra byla paní účetní vypočtena na částku 12 094 Kč.

$$17\,951 * 43 * 0,015 = 11\,578 \text{ Kč}$$

K procentní části je přičtena pevně stanovená část, která je pro rok 2023 ve výši 4 040 Kč. Celkový důchod tedy činí 15 618 Kč.

Pozdější odchod do důchodu

V případě odchodu do důchodu o rok později, než je řádný důchodový věk se důchod násobí 1,5 % za každých 90 kalendářních dní výdělečné činnosti nad důchodový věk.

Paní účetní bude pracovat ještě 360 dní. A její důchod je zvýšen o 6 %.

$$(360 / 90) * 1,5 = 6 \%$$

Jelikož by šla do důchodu o rok později, tedy v roce 2024, jsou zde i jiné redukční hranice a taktéž základní výměra byla zvýšena na částku 4 400 Kč.

Tabulka č. 18: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2024

Redukční hranice	Podílová část
do 19 346 Kč	100 %
19 346 – 175 868 Kč	26 %
nad 175 869 Kč	0 %

Zdroj: ČZZS (2023), vlastní zpracování

Procentní výměra pro rok 2024 je vypočítána na částku 19 520 Kč, která je dále násobena počtem odpracovaných let a stanoveným koeficientem 1,5 %, což činí 12 883 Kč. Dále procentní výměra musí být navýšena o 1,5 % za každých aktivních 90 dní nad řádný důchodový věk. Zde to odpovídá 6 %. Celková procentní část činí 17 367 Kč.

$$19\,346 + (20\,017 - 19\,346) * 0,26 = 19\,520 \text{ Kč}$$

$$19\,520 * 44 * 0,015 = 12\,883 \text{ Kč}$$

$$12\,883 + 6 \% = 13\,656 \text{ Kč}$$

Celkový důchod po odpracování jednoho roku navíc by v roce 2024 činil 17 360 Kč.

$$13\,656 + 4\,400 \text{ Kč} = 18\,056 \text{ Kč}$$

Předčasný důchod

Posledním příkladem výpočtu starobního důchodu je situace dřívějšího odchodu do důchodu. Do předčasného důchodu paní účetní půjde o 3 roky dříve, tedy o 36 měsíců. Dle České sociální správy je dávka v tomto modelu krácena.

Základní výměra v roce 2020 činila 3 490 Kč a výpočtový základ 16 948 Kč.

Za první rok je procentní výměra snížena o 0,9 % za každých 90 dní. Zde to tedy činí 3,6 %. Ve druhém roce to činí 1,2 % a v roce posledním 1,5 %. Celkově tedy důchod bude krácen o 6,3 %.

Tabulka č. 19: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2020

Redukční hranice	Podílová část
do 15 328 Kč	100 %
15 328 – 139 340 Kč	26 %
nad 139 340 Kč	0 %

Zdroj: ČZZS (2023), vlastní zpracování

Do první hranice tedy spadá celých 15 328 Kč a z 26 % bude zde pouze rozdíl, který je spočítán na 1 746 Kč. Důchod po úpravě redukčními hranicemi je 15 976 Kč. Dále je třeba ho upravit o počet odpracovaných let a koeficient 1,5. Jelikož se paní účetní rozhodla jít do předčasného důchodu o tři roky dříve, její odpracovaná doba je ve výši 40 let. Po této úpravě vyšla částka 9 455 Kč.

$$15\,328 + (16\,984 - 15\,328) * 0,26 = 15\,759 \text{ Kč}$$

$$15\,759 * 40 * 0,015 = 9\,455 \text{ Kč}$$

A s dřívějším důchodem se pojí krácení, jak bylo výše zmíněno, z této částky bude tedy navíc strženo 6,3 %. Což činí 596 Kč.

Výsledný předčasný důchod je spočítán v částce 12 349 Kč.

$$(9\,455 - 596) + 3\,490 = 12\,349 \text{ Kč}$$

Starobní důchod ve Spojených Státech Amerických

Není tomu jinak ani v USA, i zde jsou tři modely starobních důchodů. Nejčastějším z nich je odchod do důchodu v řádném věku, dále důchod v pozdějším věku, který je v USA využíván obdobně jako odchod v řádném věku. Poslední a méně využívaný je předčasný důchod.

Řádný důchod

Budeme počítat i zde s tím, že by paní účetní šla do důchodu v roce 2023 jako v České republice a její měsíční mzda pro rok 2023 i zde činí 53 000 Kč.

Průměrné výdělky v období od roku 1986 jsou:

Tabulka č. 20: - Průměrné měsíční hrubé výdělky v daných obdobích v USA

Průměrný měsíční hrubý výdělek	Částka
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1986–1992	20 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1993–1998	25 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1999–2004	30 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2005–2010	40 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2011–2016	47 000 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2017–2022	53 000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Průměrná mzda za všechny odpracované roky činí i zde 35 830 Kč. V USA není průměrná mzda žádnými koeficienty upravena jako je to v České republice. Průměrná mzda je upravena pouze o redukční hranice, Redukční hranice v USA je označována AIME a je v USD, průměrná mzda je tedy přepočítána kurzem 22,3 CZK k 3.12.2023

AIME neboli průměrná měsíční mzda činí 1 607 USD.

$$35\,830 / 22,30 = 1\,607\text{ USD}$$

Tabulka č. 21: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2023

AIME	Podílová část
do 1 115 USD	90 %
1 116 - 6 721 USD	32 %
nad 6 721 USD	15 %

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Dále je třeba AIME upravit o procentní hranice a zde se tomu říká PIA neboli základ důchodu.

Pokud paní účetní půjde do důchodu v roce 2023, jak se předpokládá, výše důchodu činí 1 161 USD, na české koruny 25 890 Kč.

$$0,9 * 1 115 + (1 607 - 1 115) * 0,32 = 1 161 \text{ USD}$$

Pozdější odchod do důchodu

V případě odchodu do důchodu o rok později, než je důchodový věk, se důchod násobí procenty COLAs, kterými je důchod navýšen. AIME pro rok 2024 činí:

Tabulka č. 22: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2024

AIME	Podílová část
do 1 174 USD	90 %
1 175 – 7 078 USD	32 %
nad 7 078 USD	15 %

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

$$35 830 / 22,30 = 1 607 \text{ USD}$$

Základní důchod by paní účetní měla 1 195 USD.

$$0,9 * 1 174 + (1 607 - 1 174) * 0,32 = 1 195 \text{ USD}$$

Jelikož do důchodu jde o rok později, její důchod se násobí procentem pro rok 2023 a to 3,2 %.

Důchod po zvýšení je 1 233 USD, 27 496 Kč.

$$1 195 * 1,032 = 1 233 \text{ USD}$$

Předčasný důchod

Poslední možností může být předčasný důchod, do kterého paní účetní šla v roce 2020. Její průměrné výdělky do roku 2020 byly spočítány na 34 500 Kč, tedy 1 547 USD.

AIME pro rok 2020 je dle Security Social následovně:

Tabulka č. 23: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2020

AIME	Podílová část
do 960 USD	90 %
961 – 5 785 USD	32 %
nad 5 785 USD	15 %

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Základní výměra důchodu pro rok 2020 činila 1 052 USD, 23 460 Kč.

$$0,9 * 960 + (1\ 547 - 960) * 0,32 = 1\ 052\ \text{USD}$$

Předčasný důchod je procentně krácený podle počtu chybějících měsíců do řádného důchodu:

- do 36 měsíců = $5/9 \times 1\%$ za každý měsíc,
- nad 36 měsíců = $5/9 \times 1\%$ za každý měsíc.

Paní účetní chybí 3 roky, tedy 36 měsíců.

$$36\ \text{měsíců} \times 5/9 = 20\ \%$$

Důchod tedy bude krácen o 20 %. Konečný důchod dosahuje za situace předčasného odchodu do důchodu 842 USD, 18 777 Kč.

$$1\ 052 * 0,8 = 842\ \text{USD}$$

Srovnání výše pobíraného starobních důchodu v ČR a USA

V tabulce níže je uvedeno srovnání výše starobních důchodů v České republice a ve Spojených státech amerických za stejných podmínek. Hlavním a významným rozdílem, který ovlivňuje konečnou výši důchodu, je fakt, že v České republice se průměrné příjmy v určených obdobích redukuje pomocí určených koeficientů.

Tím se snižuje základ pro výpočet starobních důchodů. Tato metoda byla v USA zrušena v roce 2021 a nyní se důchody počítají přímo z průměrných mezd z daných let.

Tabulka č. 24: Výše starobních důchodů v ČR a USA

Česká republika			Spojené Státy Americké		
řádný důchod 2023	předčasný důchod 2020	pozdější důchod 2024	řádný důchod 2023	předčasný důchod 2020	pozdější důchod 2024
15 618 Kč 700 USD	12 349 Kč 554 USD	18 056 Kč 810 USD	25 890 Kč 1 161 USD	18 777 Kč 842 USD	27 496 Kč 1 233 USD

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Invalidní důchod v České republice

Modelový příklad invalidního důchodu bude vycházet z předpokladu, kdy zaměstnanci panu Novákovi, který poprvé nastoupil do práce v roce 1985, a narodil se v roce 1966, poklesla v roce 2023 pracovní schopnost a musel přejít na jinou práci a zároveň mu byl přidělen invalidní důchod. Zaměstnanci je v roce 2023 57 let, má odpracováno a pojištěno 38 let, a tedy i nárok na invalidní důchod. U pana Nováka se pro stanovení invalidního důchodu hodnotí dopočtená doba mezi vznikem invalidního důchodu a řádným odchodem do důchodu, tedy 8 let, jelikož odchod do důchodu mu byl stanoven v 65 letech. Pro výši invalidního důchodu má započteno tedy 46 let.

Základní pevná výměra u invalidního důchodu je totožná jako pro starobní důchod, tedy 4 040 Kč.

Následují tři modelové situace podle stupně invalidity pana Nováka. Ve všech třech stupních invalidity pan Novák může vykonávat pracovní činnost.

I. Stupeň invalidity

Procentní část pro invalidní důchod prvního stupně je 0,5 % za každý opracovaný rok, a i za dobu dopočtenou.

V tomto případě to činí 23 % z vypočteného základu z hrubého měsíčního výdělku.

Tabulka č. 25: - Průměrné měsíční hrubé výdělky v daných obdobích v ČR

Průměrný měsíční hrubý výdělek	Částka
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1985–1992	20 500 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1993–1998	24 650 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 1999–2004	30 200 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2005–2010	39 450 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2011–2016	48 500 Kč
Průměrný měsíční hrubý výdělek v období 2017–2023	55 000 Kč
Průměrná mzda za období 1985–2023	36 383 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Výpočtový základ je stanoven z průměrného měsíčního výdělku, který je upraven o redukční hranice.

Tabulka č.26: Redukční hranice pro výpočet invalidního důchodu v ČR - 2023

Redukční hranice	Podílová část
do 17 743 Kč	100 %
17 744 – 161 296 Kč	26 %
nad 161 2967 Kč	0 %

Zdroj: ČZZS (2023), vlastní zpracování

Výpočtový základ pro výpočet invalidního důchodu pana Nováka je 22 708 Kč, ze kterého mu náleží 23 %.

$$17\,743 + (36\,838 - 17\,743) * 0,26 = 22\,708 \text{ Kč}$$

$$22\,708 * 0,23 = 5\,223 \text{ Kč}$$

Procentní část invalidního důchodu prvního stupně pro pana Nováka v roce 2023 je stanovena na 5 223 Kč.

Celkový důchod, který náleží panu Novákovi je ve výši 9 263 Kč.

II. Stupeň invalidity

Výpočet invalidního důchodu druhého stupně je totožný jako u prvního stupně s výjimkou procent pro výpočtový základ, který pro druhý stupeň je stanoven na 0,75 % za každý odpracovaný rok včetně doložené doby.

V tomto případě výpočtový základ je tedy totožný a činí 22 708 Kč, ze kterého je vypočtena procentní výměra, která je pro druhý stupeň 34,5 %.

$$46 \times 0,75 = 34,5 \%$$

Procentní část invalidního důchodu je spočítána na 7 834 Kč.

$$22\,708 \times 0,345 = 7\,834 \text{ Kč}$$

Pan Novák při druhém stupni invalidity obdrží důchod ve výši 11 874 Kč.

$$7\,834 + 4\,040 = 11\,874 \text{ Kč}$$

III. Stupeň invalidity

V případě, že by panu Novákovi byl uznán třetí stupeň invalidity, náleží mu 1,5 % za každý odpracovaný rok včetně doložené doby z výpočtového základu, který je pro všechny stupně invalidity stejný.

Procentní část v případě třetího stupně činí 69 %, tedy 15 669 Kč.

$$(1,5 \% \times 46) \times 22\,708 = 15\,669 \text{ Kč}$$

Pan Novák by v případě třetího stupně invalidity obdržel důchod ve výši 19 709 Kč.

$$15\,669 + 4\,040 = 19\,709 \text{ Kč}$$

Invalidní důchod v USA

Pro přiznání invalidního důchodu v USA je potřebná doba pojištění, která v případě pana Nováka ve věku 57 let činí 5 let za posledních 10 let, kterou pan Novák splňuje. Další podmínkou je neschopnost vykonávat jakoukoli pracovní činnost. V případě, že může vykonávat jinou pracovní činnost, žádost o invalidní důchod je mu zamítnuta.

V případě, že by pan Novák nebyl práce schopný, má nárok na invalidní důchod.

Pro výpočet invalidního důchodu v USA je potřeba AIME neboli průměrný měsíční výdělek, který je stejný jako v ČR, tedy 36 383 Kč neboli 1 632 USD, které je upravené o redukční hranice.

Tabulka č.27: Redukční hranice pro výpočet invalidního důchodu v USA - 2023

AIME	Podílová část
do 1 115 USD	90 %
1 116 - 6 721 USD	32 %
nad 6 721 USD	15 %

Zdroj: Disability secrets (2023), vlastní zpracování

Po úpravě AIME o redukční hranice invalidní důchod pana Nováka činí 1 169 USD neboli 26 069 Kč.

$$(1\ 115 * 0,9) + (1\ 632 - 1\ 115) * 0,32 = 1\ 169\ \text{USD}$$

Srovnání výše pobíraného invalidního důchodu v ČR a USA

Hlavním rozdílem mezi invalidními důchody v České republice a ve Spojených státech amerických je přístup k práci při pobírání invalidního důchodu a taktéž kritérium pro poskytnutí důchodů.

V České republice mají lidé pobírající invalidní důchod možnost řádně pracovat, a nárok na důchod vzniká v případě poklesu pracovní schopnosti způsobené zdravotním problémem. Tyto invalidní důchody jsou dále rozděleny do tří stupňů podle míry ztráty pracovní schopnosti. Naopak v USA je invalidní důchod přidělen pouze těm, kdo nejsou schopni vykonávat žádnou pracovní činnost. Pokud je osoba schopna vykonávat jinou placenou práci, i když jí není umožněno vykonávat svou původní práci, nenáleží jí invalidní důchod. To znamená, že i když pracovní schopnost v USA poklesne, ale osoba je stále schopna vykonávat jakoukoliv jinou placenou práci, nenárokuje si invalidní důchod.

Tabulka č. 28: Srovnání invalidních důchodů v ČR a USA

Česká republika				Spojené státy americké	
I.	stupeň	11 874 Kč	532 USD	26 069 Kč	1 169 USD
II.	stupeň	9 263 Kč	415 USD		
III.	stupeň	19 709 Kč	884 USD		

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Vdovský důchod v České republice

Stejně jako u jiných důchodů je i zde použita procentní a pevná výměra, která je pro rok 2023 stanovena ve výši 4 040 Kč.

V případě vdovského důchodu jsou zde tři možnosti, které mohou nastat. První je, že pozůstalý nepobírá žádný důchod, druhou možností je pobírání důchodu pozůstalým a jako poslední je možnost, že zemřelý nepobíral žádný důchod.

Vdovec/vdova nepobírá důchod

Při výpočtu tohoto typu vdovského důchodu je použit spočtený řádný důchod paní účetní z předchozího modelového příkladu, která šla do důchodu počátkem roku 2023. Její řádný důchod činil 15 618 Kč.

V případě nároku vdoveckého důchodu se důchod počítá z vypočteného řádného důchodu.

Procentní výměra se v tomto případě počítá jako vypočtený důchod zemřelého, který je poníženy o pevnou část a následně vydělený dvěma.

$$(15\ 618 - 4\ 040) / 2 = 5\ 789\ \text{Kč}$$

Procentní část vdovce tedy činí 5 789 Kč, ke které se následně přičte pevná část výměra a to 4 040Kč.

$$5\ 789 + 4\ 040 = 9\ 829\ \text{Kč}$$

Celkový vdovecký důchod je spočítán na částku 9 829 Kč.

V případě, kdy vdovec už sám pobírá důchod ať už invalidní či starobní, je zde potřeba dodržet pravidlo o souběhu více důchodů. V takovém případě je invalidní či starobní důchod vyplácen v plné výši a vdovecký je vyplácen v 50 % výši procentní výměry. Vdovec by tedy pobíral svůj starobní či invalidní důchod v plné výši a nárok na vdovecký důchod by měl pouze v částce 2 895 Kč.

$$5\ 789 / 2 = 2\ 895\ \text{Kč}$$

V situaci, kdy zemřelý nepobíral žádný důchod, je pro vyplacení vdovského důchodu nutné splnit podmínku týkající se doby pojištění zemřelého potřebné pro nárok na starobní či invalidní důchod. V případě, že smrt nastala v důsledku pracovního úrazu, je

vdovský důchod počítán z invalidního důchodu třetího stupně, který by zemřelému náležel.

Vdovský důchod v USA

V USA se vdovský důchod počítá z průměrných výdělků ze zaměstnání nebo z částky pobíraného důchodu.

První možnost je počítána z průměrných výdělků ze zaměstnání a tento základ je převzat z příkladů ostatních důchodů paní účetní, který činí 35 830 Kč, 1 607 USD.

Níže jsou uvedena procenta nároku vdovského důchodu u osob, kterým náleží.

Tabulka č. 29: Procenta sloužící k výpočtu vdovského/vdoveckého důchodu v USA

	Podíl výměry
Pozůstalý v důchodovém věku	100 %
Pozůstalý mezi věkem 60 a důchodovým věkem	99 % - 71 %
Pozůstalý pod 60 rokem	75 %
Zdravotně postižený pozůstalý ve věku 50 až 59 let	71,5 %
Jeden přeživší závislý rodič ve věku 62 let a starší	82,5 %
Dva přeživší závislí rodiče ve věku 62 let a starší	75 % každému

Zdroj: Social Security (2023), vlastní zpracování

Tabulka č. 30: Výpočet vdovských důchodů z průměrných příjmů

	Vdovský důchod	
Pozůstalý v důchodovém věku	1 607 USD	35 830 Kč
Pozůstalý mezi věkem 60 a důchodovým věkem	1 446 USD	32 247 Kč
Pozůstalý pod 60 rokem	1 205 USD	26 873 Kč
Zdravotně postižený pozůstalý ve věku 50 až 59 let	1 149 USD	25 618 Kč
Jeden přeživší závislý rodič ve věku 62 let a starší	1 326 USD	29 560 Kč
Dva přeživší závislí rodiče ve věku 62 let a starší	1 205 USD	26 873 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Pokud by se vdovský důchod počítal z částky starobního důchodu, jsou procenta stejná jako pro výpočet z příjmů ze zaměstnání. Částka řádného důchodu je převzata z výše počítaného příkladu, kdy výše řádného důchodu činí 1 161 USD či 25 890 Kč.

Tabulka č. 31: Výpočet vdovských důchodů z řádného důchodu

	Vdovský důchod	
	1 161 USD	25 890 Kč
Pozůstalý v důchodovém věku	1 161 USD	25 890 Kč
Pozůstalý mezi věkem 60 a důchodovým věkem	1 045 USD	23 301 Kč
Pozůstalý pod 60 rokem	871 USD	19 418 Kč
Zdravotně postižený pozůstalý ve věku 50 až 59 let	830 USD	18 511 Kč
Jeden přeživší závislý rodič ve věku 62 let a starší	958 USD	21 359 Kč
Dva přeživší závislé rodiče ve věku 62 let a starší	871 USD	19 418 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Srovnání výše pobíraného vdovského důchodu v ČR a USA

Srovnání výše vdovského důchodu mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými odhaluje hlavní rozdíly ve způsobilosti a výpočtu těchto dávek. V České republice je oprávněným příjemcem vdovského důchodu výhradně manžel nebo manželka zesnulého. Naopak ve Spojených státech amerických se kruh oprávněných rozšiřuje nejen na pozůstalého manžela či manželku, ale také na rodiče zemřelého, což zvyšuje možnosti nároku na vdovský důchod.

V České republice existují tři různé situace, kdy může být vdovský důchod přiznán: pokud pozůstalý již důchod pobírá, pokud důchod nepobírá, a v případě, že zesnulý manžel či manželka sami žádný důchod nepobírali. Vdovský důchod je v ČR vypočítáván vždy z důchodu, který pobíral nebo by pobíral zesnulý.

Ve Spojených státech se výše vdovského důchodu odvíjí od průměrných příjmů zesnulého z jeho zaměstnání nebo z důchodu, který v době smrti pobíral. Pro výpočet konkrétní částky jsou stanoveny určité procentní sazby, které jsou aplikovány na základě vztahu k zemřelému.

Z těchto informací vyplývá, že systémy vdovského důchodu v obou zemích vycházejí z různých předpokladů a mají odlišná pravidla pro určení nároku a výpočet výše dávek. Výsledkem je, že ve Spojených státech může být kruh oprávněných osob širší, zatímco v České republice je systém více zaměřen na přímé pozůstalé.

Sirotčí důchod v ČR

Jako v předchozích výpočtech důchodu, i zde je sirotčí důchod počítán z pevné části, která pro rok 2023 činí 4 040 Kč, a z výměry procentní.

Procentní výměra se počítá ze základní výměry, která je pro všechny důchody stejná, a je následně upravena o pevnou část a následně z ní je počítáno 40 %.

Pokud je tedy i zde brána v potaz výše základní výměry z výše počítaného řádného důchodu, který činí 16 134 Kč. V případě, kdy by rodič nepobíral starobní důchod, částka je ke dni jeho smrti vypočítaná. Případně lze základní výměru vypočítat i ze III. stupně invalidity.

$$(15\ 618 - 4\ 040) * 0,4 = 4\ 631\ \text{Kč}$$

Procentní výměra sirotčího důchodu po zemřelém rodiči je ve výši 4 631Kč.

$$4\ 631 + 4\ 040 = 8\ 671\ \text{Kč}$$

Celková výše sirotčího důchodu činí 8 671 Kč.

Sirotčí důchod v USA

Sirotčí důchod ve Spojených státech amerických náleží dítěti do 18 let, který přišel o jednoho z rodičů, v případě studia střední školy je hranice posunuta na 19 let. Dítěti náleží 75 % z průměrného výdělku zemřelého.

$$1\ 607 * 0,75 = 1\ 206\ \text{USD}$$

V případě, kdy by byl sirotčí důchod počítán z průměrného výdělku, jeho částka činí 1 206 USD čili 26 894 Kč.

$$1\ 161 * 0,75 = 871\ \text{USD}$$

V případě počítání sirotčího důchodu z částky pobíraného důchodu, jeho výše činí 871 USD či 19 423 Kč.

Srovnání výše pobíraného sirotčího důchodu v ČR a USA

Klíčovým rozdílem v pobírání sirotčího důchodu mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými je doba, po kterou lze důchod pobírat. V České republice mají sirotci právo na pobírání důchodu až do 29 let věku, pokud se nadále věnují studiu na vysoké škole. Ve Spojených státech je však maximální věk pro pobírání sirotčího důchodu stanoven na 19 let, a to pouze v případě, že sirotek ještě studuje na střední škole.

Dalším významným rozdílem je výpočet výše důchodu. V České republice se pro výpočet důchodů používají koeficienty, které průměrné výdělky za určité období upravují, což má za následek snížení základu pro výpočet důchodů. V USA bylo používání takových koeficientů zrušeno, což znamená, že průměrné výdělky nejsou pro účely výpočtu důchodů nijak snižovány. Toto má za důsledek, že výše dávek, včetně sirotčího důchodu, může být ve Spojených státech vyšší než v České republice.

Tyto rozdíly v systémech sociálního zabezpečení poukazují na odlišné přístupy k sociální ochraně a podpoře rodin s dětmi, které přišly o jednoho či oba rodiče.

Tabulka č.32: Porovnání sirotčího důchodu v ČR a USA

Sirotčí důchod					
Česká republika		Spojené státy americké			
z řádného důchodu		z průměrných výdělků		z řádného důchodu	
8 671 Kč	389 USD	26 894 Kč	1 206 USD	19 423 Kč	871 USD

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Nemocenská dávka v ČR

Jak již bylo výše zmíněno, nemocenská dávka je poskytována pouze v České republice. Na základě této skutečnosti bude poukázáno na výši, kterou pobírají nemocní občané České republiky ve srovnání s občany USA, kteří mají nárok pouze na neplacenou dovolenou.

V roce 2023 je výpočet nemocenské dávky strukturován podle tří procentních hranic, které určují výši dávky v závislosti na délce období pracovní neschopnosti. Nemocenská dávka je vyplácena okresní správou sociálního zabezpečení od patnáctého dne pracovní

neschopnosti. Za prvních 14 dní pracovní neschopnosti poskytuje náhradu příjmu zaměstnavatel, a to ve výši 60 % základu výpočtu nemocenské dávky.

Tabulka č.33: Procentní podíl nemocenské dávky z denního vyměřovacího základu

Dny pracovní neschopnosti	Podíl z vyměřovacího základu
15. – 30. den pracovní neschopnosti	60 %
31. – 60. den pracovní neschopnosti	66 %
od 61. dne pracovní neschopnosti	72 %

Zdroj: Finance.cz (2023), vlastní zpracování

Jako další jsou zde určeny redukční hranice, podle nichž se počítá konečná nemocenská dávka.

Tabulka č.34: Redukční hranice pro výpočet nemocenské dávky v ČR - 2023

Redukční hranice	Podílová část
do 1 345 Kč	90 %
1345 Kč – 2 017 Kč	60 %
2 017 Kč – 4 033 Kč	30 %

Zdroj: Finance.cz (2023), vlastní zpracování

Pro výpočet nemocenské dávky je důležité určit denní vyměřovací základ. Výše dávky závisí na průměrném příjmu zaměstnance v posledních 12 měsících před vznikem pracovní neschopnosti. Podle poskytnutých údajů byl celkový hrubý příjem za těchto 12 měsíců 759 930 Kč.

$$(62\,500 * 5 + 63\,900 * 6 + 64\,030) = 759\,930 \text{ Kč}$$

Pro výpočet denního vyměřovacího základu se celkový roční příjem dělí počtem kalendářních dnů. Denní vyměřovací základ v rozhodném období činil 2 082 Kč.

$$759\,930 / 365 = 2\,082 \text{ Kč}$$

Vyměřovací denní základ je dále upraven o redukční hranice a jedná se tedy o takzvaný redukovaný denní vyměřovací základ.

Tabulka č. 35: Redukovaný denní vyměřovací základ

	Výpočet redukovaného příjmu	
První redukční hranice – do 1 345 Kč	$1\,345 * 0,9$	1 211 Kč
Druhá redukční hranice – do 2 017 Kč	$672 * 0,6$	404 Kč
Třetí redukční hranice – do 4 033 Kč	$65 * 0,3$	20 Kč
Celkem	1 635 Kč	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Níže lze vidět výše celé nemocenské dávky za dané období pracovní neschopnosti.

Tabulka č.36: Výše nemocenské dávky v modelových obdobích

Výše nemocenské dávky v daných obdobích pracovní neschopnosti		
15 dní	$1\,635 * 0,6$	981 Kč
25 dní	$1\,635 * 11 * 0,6$	10 791 Kč
31 dní	$(1\,635 * 16 * 0,6) + (1\,635 * 0,66)$	16 775 Kč
50 dní	$(1\,635 * 16 * 0,6) + (1\,635 * 20 * 0,66)$	37 276 Kč
61 dní	$(1\,635 * 16 * 0,66) + (1\,635 * 30 * 0,66) + (1\,635 * 0,72)$	49 737 Kč
80 dní	$(1\,635 * 16 * 0,66) + (1\,635 * 30 * 0,66) + (1\,457 * 20 * 0,72)$	71 606 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, 2023

Souběh důchodů a pracovní výplaty v USA

V případě souběhu pobírání důchodu a výkonu práce je v USA omezený výdělek, zatímco v České republice je přivýdělek neomezený. Na příkladu bude ukázáno, o kolik přijde starobní důchodce v případě výdělku a pobírání starobní důchodové dávky.

Pokud tedy pojištěnec v předčasném či řádném důchodu bude i nadále výdělečně činný, bude jeho důchodová dávka krácena. Jeho odhadovaný roční plat v roce 2023 činí 28 750 USD a měsíční důchod 750 USD. Maximální stanovenou hranicí na výdělek je 21 240 USD.

(28 750 - 21 240): 2 = 3 755 USD. Tato částka odpovídá 5 měsícům, kdy by pojištěnec měl pobírat důchod, to znamená, že v pěti měsících mu nebude od státu poskytnuta žádná dávka, ve zbylých 7 měsících mu bude poskytnut opět důchod v plné výši, tedy 750 USD měsíčně.

Výjimkou ovšem je, pokud by v polovině roku odešel do předčasného důchodu a do té doby si vydělal 65 000 USD a poté si začne ještě přivydělávat na pár hodin v týdnu. Jeho výdělky v době důchodu jsou menší než stanovená hranice, a proto se na něj nevztahuje žádná platba a nepříjde tak o dávku v žádném měsíci.

6 Závěr

Diplomová práce poskytuje celkový pohled na sociální zabezpečení v České republice a ve Spojených státech, s důrazem na rozdíly, které mohou ovlivnit životy občanů v obou zemích. V této diplomové práci bylo provedeno srovnání systémů sociálního zabezpečení v České republice a ve Spojených státech amerických, s cílem určit a analyzovat jejich zásadní rozdíly a podobnosti. Ze srovnání vyplývá, že oba systémy představují odlišné přístupy k sociálnímu zabezpečení, které jsou především ovlivněny historickým vývojem, kulturou, politikou a ekonomikou v každé zemi.

Zatímco systém sociálního zabezpečení v ČR je více všeobecný a zahrnuje širokou škálu dávek s cílem poskytnout, co nejvyšší ochranu občanům, systém v USA se více spoléhá na kombinaci veřejného a soukromého sektoru, s větším důrazem na individuální odpovědnost a soukromé pojištění. Jedním z nejvýraznějších rozdílů je přístup k financování a výši poskytovaných dávek, který v ČR často vychází ze solidarity, zatímco v USA je důraz kladen na pojištění a investice.

Jako největší rozdíl mezi správou sociálního zabezpečení v České republice a v USA jsou dávky v případě těhotenství či nemoci, kdy v České republice v tomto období občané mají nárok na finanční kompenzaci dle splněných podmínek. V USA se tato kompenzace nenabízí a těhotným ženám či nemocným zaměstnancům je dle zákona umožněna neplacená dovolená ve výši 12 týdnů.

Dalším rozdílem jsou výše důchodů, které taktéž stojí za zmínku. Zatímco v České republice jsou průměrné příjmy upravovány o koeficienty, což snižuje základ pro výpočet důchodů, tak v USA toto od roku 2021 bylo změněno a příjmy o koeficienty již nejsou upravovány.

Výzkum v této práci by mohl být cenným příspěvkem pro tvůrce politik, akademiky, a všechny, kteří mají zájem o sociální zabezpečení a jeho dopad na společnost.

Seznam použitých zdrojů

- Araujo, M. (2022). *Understanding the Advantages of Indemnity Health Insurance Plans*. <https://www.thebalancemoney.com/about-indemnity-health-insurance-policies-2645647>
- Araujo, M. (2022). *HMO, PPO, POS, EPO: What's the Difference?* <https://www.thebalancemoney.com/health-and-medical-insurance-2645378>
- Borland, J. - Social Security Matters. (2018). *How the Rules Work for you*. <https://blog.ssa.gov/how-the-rules-work-for-you/>
- CSSZ.cz. (2023). *Starobní důchod podrobně*. <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod-podrobne>
- CZZS.cz. (2023). *Invalidní důchod*. <https://www.cssz.cz/invalidni-duchod>
- CZZS.cz. (2023). *Nemocenské*. <https://www.cssz.cz/web/cz/nemocenske>
- CZZS.cz. (2023). *Ošetřovné*. <https://www.cssz.cz/osetrovne>
- CZZS.cz. (2023). *Peněžitá pomoc v mateřství*. <https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>
- CZZS.cz. (2023). *Sirotčí důchod*. <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>
- CZZS.cz. (2023). *Vdovský/vdovecký důchod*. <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>
- CZZS.cz. (2023). *Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství*. <https://www.cssz.cz/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi>
- Medicare.gov. (2023). *Medicare costs*. <https://www.medicare.gov/basics/costs>
- Hájková, G. (2023). *Zdravotní a sociální pojištění 2024*. Měšec.cz. Zdravotní a sociální pojištění 2024: O kolik se zvýší minimální zálohy pro OSVČ? - Měšec.cz (mesec.cz)
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2023). *Státní sociální podpora*. <https://www.mpsv.cz/statni-socialni-podpora>
- Modrý koník. (2017). *Jak to chodí v USA, nemocenská a mateřská*. <https://www.modrykonik.cz/blog/nyc09/article/jak-to-chodi-v-usa-nemocenska-ci-maters-a6s8os/>

Redakce Finex. (2021). *Penzijní systém v Česku – Jak fungují důchodové pilíře a jaký je jejich význam?* Finex. <https://finex.cz/penzijni-system-v-cesku-jak-funguji-duchodove-pilire/>

Social Security Administration – Social today and tomorrow. (2023). *How Work Affects Your Benefits*. <https://www.ssa.gov/pubs/EN-05-10069.pdf>

Social Security Administration – Social today and tomorrow. (2023). *Supplemental Security Income (SSI)*. <https://www.ssa.gov/pubs/EN-05-11000.pdf>

Social Security Administration – Social today and tomorrow. (2023). *Benefits For Children With Disabilities*. <https://www.ssa.gov/pubs/EN-05-10026.pdf>

Social Security Administration – Social today and tomorrow. (2023). *Survivors Benefits*. <https://www.ssa.gov/pubs/EN-05-10084.pdf>

Social Security Administration – Social today and tomorrow. (2023). *Benefits for Children*. <https://www.ssa.gov/pubs/EN-05-10085.pdf>

Social Security. (2023). *Contribution And Benefit Base*. <https://www.ssa.gov/OACT/COLA/cbb.html>

Social Security. (2023). *Disability Benefits*. <https://www.ssa.gov/benefits/disability/>

Social Security. (2023). *Early or Late Retirement*. https://www.ssa.gov/OACT/quickcalc/early_late.html

Social Security. (2023). *Latest amount*. <https://www.ssa.gov/OACT/COLA/QC.html>

Social Security. (2023). *Living Adjustments*. <https://www.ssa.gov/OACT/COLA/colaseries.html>

Social Security. (2023). *Old-Law Base And Year Of Coverage*. <https://www.ssa.gov/OACT/COLA/yoc.html>

Social Security. (2023). *Primary Insurance Amount*. <https://www.ssa.gov/OACT/ProgData/retirebenefit2.html>

Social Security. (2023). *Retirement*. <https://www.ssa.gov/OACT/ProgData/nra.html>

Social Security. (2023). *Retirement*. <https://www.ssa.gov/OACT/COLA/rtea.html>

Social Security. (2023). *Social Security & Medicare Tax Rates*.
<https://www.ssa.gov/OACT/ProgData/taxRates.html>

Social Security. (2023). *Supplemental Security Income Eligibility Requirements*.
<https://www.ssa.gov/ssi/text-eligibility-ussi.htm#disabled-adult>

Social Security. (2023). *What is Medicaid?*
<https://www.ssa.gov/disabilityresearch/wi/medicaid.htm>

The Tax Policy Center's. (2022). *What is the Medicare trust fund, and how is it financed?*
<https://www.taxpolicycenter.org/briefing-book/what-medicare-trust-fund-and-how-it-financed>

Úřad práce ČR. (2023). *Aktivní politika zaměstnanosti*.
<https://www.uradprace.cz/aktivni-politika-zamestnanosti>

VZP. (2024). *Platby zdravotního pojištění v roce 2024*. <https://www.vzp.cz/o-nas/tiskove-centrum/otazky-tydne/platby-zdravotniho-pojisteni-v-roce-2024>

ZPMVCR. (2024). *Výše úhrad zdravotního pojištění v roce 2024*.
<https://www.zpmvcr.cz/o-nas/aktuality/vyse-uhrad-zdravotniho-pojisteni-v-roce-2024>

Knihy

Biskup, J. & Voříšek, V. (2005). *Důchodové pojištění*. Eurolex Bohemia.

Cipra, T. (2012). *PENZE: kvantitativní přístup*. Ekopress

Červinka, T. (2021). *Zdravotní pojištění*. Anag

Deaven, P.O. & Andrews, W.H. (2008). *New Issue and Developement*. Nova Science Publishers

Koldinská & Tröster. (2018). *Právo sociálního zabezpečení*. C.H.Beck

Krebs, V. & kolektiv. (2015). *Sociální politika*. Wolters Kluwer.

OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2023 (10. vyd.). Anag.

Schmied, Z. & Příb, J. & Ženíšková, M. (2022). *Zákon o nemocenském pojištění 2023*. Anag.

Vančurová, A. & Klazar, S. (2013). *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. Wolter Kluwer.

Ženíšková, M. (2023). *Pojištění na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců*.

Zákony

zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění

zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění

zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění

zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění

zákon č. 435/2004 Sb., Zákon o zaměstnanosti

zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, v platném znění

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2023.....	17
Tab. č. 2: Potřebná doba pojištění pro získání invalidního důchodu v České republice.	18
Tab. č. 3: Procenta určená k výplatě podpory v nezaměstnanosti v České republice ...	24
Tab. č. 4: Procenta výpočtu sociálního a zdravotního pojištění v USA	27
Tab. č. 5: Důchodový věk v závislosti na roku narození v USA	29
Tab. č. 6: Indexy pro úpravu příjmů	30
Tab. č. 7: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2023.....	31
Tab. č. 8: Procenta sloužící k výpočtu vdovského/vdoveckého důchodu v USA	37
Tab. č. 9: Vdovský/vdovecký věk v USA pro rok 2023	38
Tab. č. 10: Poplatky Medicare 2023	42
Tab. č. 11: Sociální a zdravotní pojištění v ČR a USA – OSVČ	46
Tab. č. 12: Sociální a zdravotní pojištění v ČR a USA – zaměstnanec/zaměstnavatel ...	48
Tab. č. 13: Průměrné měsíční hrubé výdělky v daných obdobích v ČR	49
Tab. č. 14: Koeficienty nárůstů průměrných měsíčních výdělků v ČR.	49
Tab. č. 15: Průměrné koeficienty pro výpočet mezd v období 1968–2022	50
Tab. č. 16: Výpočet vyměřovacího základu	50
Tab. č. 17: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2023.....	51
Tab. č. 18: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2024.....	52
Tab. č. 19: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v ČR - 2020.....	53
Tab. č. 20: Průměrné měsíční hrubé výdělky v daných obdobích v USA	54
Tab. č. 21: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2023.....	54
Tab. č. 22: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2024.....	55
Tab. č. 23: Redukční hranice pro výpočet starobního důchodu v USA - 2020.....	55
Tab. č. 24: Výše starobních důchodů	56

Tab. č. 25: Průměrné měsíční hrubé výdělky v daných obdobích v ČR	57
Tab. č. 26: Redukční hranice pro výpočet invalidního důchodu v ČR – 2023	58
Tab. č. 27: Redukční hranice pro výpočet invalidního důchodu v USA - 2023.....	59
Tab. č. 28: Srovnání invalidních důchodů v ČR a USA	60
Tab. č. 29: Procenta sloužící k výpočtu vdovského/vdoveckého důchodu v USA	62
Tab. č. 30: Výpočet vdovských důchodů z průměrných příjmů	62
Tab. č. 31: Výpočet vdovských důchodů z řádného důchodu	63
Tab. č. 32: Porovnání sirotčího důchodu v ČR a USA	65
Tab. č. 33: Procentní podíl nemocenské dávky z denního vyměřovacího základu	66
Tab. č. 34: Redukční hranice pro výpočet nemocenské dávky v ČR – 2023	66
Tab. č. 35: Redukovaný denní vyměřovací základ	67
Tab. č. 36: Výše nemocenské dávky	67

Seznam grafů

Graf č. 1: Podíl zdravotního pojištění v USA k 30.6.2023	41
--	----

Příloha A: AIME

Year *	Dollar amounts in PIA formula		Dollar amounts in maximum family benefit formula		
	First	Second	First	Second	Third
1979	\$180	\$1,085	\$230	\$332	\$433
1980	194	1,171	248	358	467
1981	211	1,274	270	390	508
1982	230	1,388	294	425	554
1983	254	1,528	324	468	610
1984	267	1,612	342	493	643
1985	280	1,691	358	517	675
1986	297	1,79	379	548	714
1987	310	1,866	396	571	745
1988	319	1,922	407	588	767
1989	339	2,044	433	626	816
1990	356	2,145	455	656	856
1991	370	2,23	473	682	890
1992	387	2,333	495	714	931
1993	401	2,42	513	740	966
1994	422	2,545	539	779	1,016
1995	426	2,567	544	785	1,024
1996	437	2,635	559	806	1,052
1997	455	2,741	581	839	1,094
1998	477	2,875	609	880	1,147
1999	505	3,043	645	931	1,214
2000	531	3,202	679	980	1,278
2001	561	3,381	717	1,034	1,349
2002	592	3,567	756	1,092	1,424
2003	606	3,653	774	1,118	1,458
2004	612	3,689	782	1,129	1,472
2005	627	3,779	801	1,156	1,508
2006	656	3,955	838	1,21	1,578
2007	680	4,1	869	1,255	1,636
2008	711	4,288	909	1,312	1,711
2009	744	4,483	950	1,372	1,789
2010	761	4,586	972	1,403	1,83

Year *	Dollar amounts in PIA formula		Dollar amounts in maximum family benefit formula		
	First	Second	First	Second	Third
2011	749	4,517	957	1,382	1,803
2012	767	4,624	980	1,415	1,845
2013	791	4,768	1,011	1,459	1,903
2014	816	4,917	1,042	1,505	1,962
2015	826	4,98	1,056	1,524	1,987
2016	856	5,157	1,093	1,578	2,058
2017	885	5,336	1,131	1,633	2,13
2018	895	5,397	1,144	1,651	2,154
2019	926	5,583	1,184	1,708	2,228
2020	960	5,785	1,226	1,77	2,309
2021	996	6,002	1,272	1,837	2,395
2022	1,024	6,172	1,308	1,889	2,463
2023	1,115	6,721	1,425	2,056	2,682
2024	1,174	7,078	1,5	2,166	2,825

^a Year of eligibility; that is, the year in which a worker attains age 62, becomes disabled before age 62, or dies before attaining age 62.

Příloha B: Cola

Year	COLA	Year	COLA	Year	COLA
1975	8,00	1995	2,60	2015	0.0
1976	6,40	1996	2,90	2016	0.3
1977	5,90	1997	2,10	2017	2.0
1978	6,50	1998	1,30	2018	2,80
1979	9,90	1999 ^a	2,50	2019	1,60
1980	14,30	2000	3,50	2020	1,30
1981	11,20	2001	2,60	2021	5,90
1982	7,40	2002	1,40	2022	8,70
1983	3,50	2003	2,10	2023	3,20
1984	3,50	2004	2,70		
1985	3,10	2005	4,10		
1986	1,30	2006	3,30		
1987	4,20	2007	2,30		
1988	4,00	2008	5,80		
1989	4,70	2009	0.0		
1990	5,40	2010	0.0		
1991	3,70	2011	3,60		
1992	3,00	2012	1,70		
1993	2,60	2013	1,50		
1994	2,80	2014	1,70		

Abstrakt

Slámová, V. (2024). *Porovnání sociální zabezpečení v ČR a USA* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: sociální zabezpečení, zdravotní pojištění, sociální pojištění, důchod, důchodové dávky

Tato diplomová práce představuje komplexní srovnání systémů sociálního zabezpečení mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými, s důrazem na jejich rozdíly a specifika. Úvod do tématu sociálního zabezpečení obecně poskytuje základní informace potřebné k porozumění obou systémů. Detailní rozbor sociálního zabezpečení v České republice, včetně jeho historického vývoje a specifických typů dávek, nabízí podrobný pohled na fungování tohoto systému. Obdobně je přistupováno k systému sociálního zabezpečení ve Spojených státech, což umožňuje čtenáři pochopit klíčové rozdíly a podobnosti mezi oběma zeměmi.

Dílním cílem diplomové práce jsou výpočty modelových příkladů důchodových dávek jako jsou starobní, invalidní, sirotčí a vdovský důchod, spolu s analýzou nemocenských dávek v České republice a možnostmi souběhu práce a důchodu v USA. Tento přístup nejenže poukazuje na reálné dopady systémů sociálního zabezpečení na jednotlivce v různých životních situacích, ale také umožňuje přímé porovnání mezi Českou republikou a USA.

Abstract

Slámová, V. (2024). *Comparison of social security in the Czech Republic and the USA*
[Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: social security, social insurance, health insurance, pension, pension benefits

This thesis presents a comprehensive comparison of social security systems between the Czech Republic and the United States of America, with emphasis on their differences and specifics. An introduction to the topic of social security in general provides the basic information needed to understand both systems. A detailed analysis of Social Security in the Czech Republic, including its historical development and specific types of benefits, offers a detailed look at the workings of the system. A similar approach is taken to the Social Security system in the United States, allowing the reader to understand the key differences and similarities between the two countries.

A sub-objective of the thesis is the calculation of model examples of retirement benefits such as old-age, disability, orphan, and widow's pensions, along with an analysis of sickness benefits in the Czech Republic and the possibility of concurrent work and retirement in the United States. This approach not only highlights the real impact of social security systems on individuals in different life situations, but also allows for direct comparisons between the Czech Republic and the US.